

KBT 91.9

Tərtibçi : Zemfira Mirzəyeva
Nazxanım Cəfərov
“Tərəqqi” “medallı
Mətanət Əliyeva

Redaktor : Yeganə Əhmədova
Əməkdar Mədəniyyət işçisi

Zirəddin Qafarlı

(Zirəddin Əhməd oğlu Qafarlı)

Bibliografik göstərici

Zirəddin Qafarlı (Zirəddin Əhməd oğlu Qafarlı): bibliografik göstərici /
Tərt. ed.: Z.Mirzəyeva, N.Cəfərova, M.Əliyeva; red. Y.Əhmədova.-
Sumqayıt, 2021.- 77 s.

Sumqayıt şəhər S. Vurğun adına Mərkəzi Kitabxanasının əməkdaşları
“Sumqayıtın görkəmli şəxsləri” seriyasından tərtib etdiyi növbəti vəsait
şair Zirəddin Qafarlıya həsr olunmuşdur. Göstəricidə şairin həyat və
yaradıcılığı haqqında məlumatlar, həyat və yaradıcılığının əsas tarixləri,
görkəmli şəxslərin onun haqqında söylədiyi fikirlər, o cümlədən şairin
poeziyasından seçmələr öz əksini tapmışdır.

Tərtibçidən

S.Vurğun adına Mərkəzi kitabxananın əməkdaşlarının tərtib etdiyi biblioqrafik göstərici şair Zirəddin Qafarlıya həsr edilmişdir. Biblioqrafik göstəricidə şairin həyat və yaradıcılığının 1977-ci ildən 2020-ci ilə qədər olan bir dövrü əhatə olunmuşdur.

Biblioqrafik göstəricidə həmçinin şairin həyat və yaradıcılığının əsas tarixləri, dostlarının onun haqqında söylədiyi fikirlər öz əksini tapmışdır.

Vəsaitdə materiallar xronoloji qaydada, daxilə isə əlifba sırası ilə qruplaşdırılmışdır.

Biblioqrafik göstərici geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Zirəddin Qafarlının həyat və yaradıcılığı

Zirəddin Qafarlı 1955-ci il yanvarın 19-da Azərbaycanda Tovuz rayonunun Azaflı kəndində anadan olmuşdur. Azaflıkənd səkkizillik məktəbini, sonra isə Bayramlı kənd orta məktəbini bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə Sumqayıt şəhərində başlamışdır. Burda 16 saylı təmir-tikinti idarəsində fəhləlik etmişdir (1972-1973). Ordu sıralarında hərbi xidməti borcunu yerinə yetirmişdir (1973-1975). Ordudan təxris olunub ayrı-ayrı idarələrdə dülgər və betonçu kimi çalışmışdır.

M. Qorki adına Moskva Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunun poeziya şöbəsində təhsilini davam etdirmişdir (1983-1989). Moskvada təhsil aldığı illərdə o, rus və dünya ədəbiyyatı ilə tanış olmuş və bununla özünün seçilən yaradıcılıq yolunu müəyyənləşdirmişdir.

Zirəddin Qafarlı “Yazıçı” nəşriyyatından redaktor(1989-1993), “Ozan” qəzetinin redaktoru, “168 saat” qəzetində müxbir, Azərbaycan Dövlət Teleradio Verilişləri Şirkətində redaktor(1993-1997), “Dünyanın səsi” qəzetinin redaktoru, Sumqayıtdakı “Cırtıdan” Uşaq kinoteatrının müdiri vəzifələrində çalışmışdır. Bədii ədəbiyyatı Təbliğ Bürosunun Sumqayıt şəhəri üzrə təmsilçisidir.

2007-2017-ci illərdə İctimai Televiziya və Radio Yayınları Şirkətində arxiv üzrə mütəxəssis işləyib.

Zirəddin Qafarlı ədəbi fəaliyyətə 70-ci illərdən başlamışdır. İlk şeirləri “Sosialist Sumqayıtı” qəzetində, “Azərbaycan” jurnalında və digər dövrü mətbuat nümunələrində çap olunmuşdur.

Zirəddin Qafarlının xalq poeziyası ənənələrindən qaynaqlanan şeirlərini oxucular hər zaman maraqla qarşılayır, sevir və oxuyurlar. O, buna özünün istedadı, Azərbaycan folkloruna, xalq dilinə, el yaddaşına dərin bələdliyi ilə nail olmuşdur.

Zirəddin Qafarlı yaradıcılığının ən mühüm əlaməti yüksək poetik ovqat və səmimiyyətdir. Yurd-yuva sevgisi, öz balaca ocağında Vətənin, doğma kəndində dünyanın taleyini görmək, fərdi və ictimai xətləri zərif bir şəkildə qovuşdurmaq Zirəddinin şeirlərinə ciddi bir poetik ovqat gətirdiyindən elə ilk addımlarından onu fərqləndirmişdir. Bundan başqa, dərin müşahidə qabiliyyəti, söz oynatmaq ustalığı Zirəddinin şeirlərinə bir gözəllik və tərəvət gətirir.

Zirəddin Qafarlı “Dünyayla üz-üzə” (1989), “Haqdan gələn

ağrılar”(1991), “Səni gözləyirəm”(2002), “Bu yoldan keçən atlı” (2005), “Hardasan ömrüm günüm”(2008), “Üzümə dayanan ürəyim”(2010) şeir kitablarının müəllifidir.

Özünəməxsus ədəbi ənənələri olan Sumqayıt şəhərində sağlam ədəbi mühitin yaradılmasında, gənclərin ədəbi zövqünün formalaşmasında, eləcə də istedadlı sumqayıtlı yazarların respublika miqyasında təbliğ edilməsində Zirəddin Qafarlının xidmətləri danılmazdır.

**Zirəddin Qafarlının həyat və yaradıcılığının
tarixi xronologiyası**

1955	Yanvar ayının 19-da Tovuz rayonunun Azaflı kəndində dünyaya gəlib.
1962-1972	Orta məktəbi nə zaman və harada bitirib.
1972-1973	Əmək fəaliyyətinə Sumqayıt şəhərində başlamışdır.
1975-1979	Ordu sıralarında hərbi xidməti borcunu yerinə yetirmişdir.
1983-1989	Maksim Qorki adına Moskva Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunun “Poeziya” şöbəsini bitirib.
1989-1997	“Yazıçı” nəşriyyatında redaktor kimi çalışıb.
1986	“Ozan” qəzetinin redaktoru.
1989	“Dünyayla üz-üzə” adlı kitabı işıq üzü görüb.
1991	“Haqdan gələn ağrılar” adlı kitabı oxuculara təqdim olunub.
1993-1997	Azərbaycan Dövlət Teleradio Verilişləri Şirkətində redaktor işləyib.
1998-2008	Sumqayıtdakı “Cırtan” Uşaq kinoteatrının müdiri vəzifəsində işləyib.
2002	“Səni gözləyirəm” adlı kitabı nəşr olunub.
2005	“Bu yoldan keçən atlı” adlı kitabı işıq üzü görüb.
2008	“Hardasan, ömrüm-günüm” adlı kitabı dərc olunub.
2008	İctimai Televiziya və radio Yayımaları Şirkətində çalışıb.
2015	Prezident mükafatçısıdır.
2010	“Üzümə dayanan ürəyim” adlı kitabı nəşr olunub.

**Görkəmli şəxslərin Zirəddin Qafarlı
haqqında fikirləri**

Zirəddinin poeziyasında ən qabarıq formada nəzərə çarpan cəhət - səmimiyyətdir. Hər bir mövzunun daxili fəlsəfəsi şairin öz qəlbinin dərinliyindən gəlir. Bu mənada, Zirəddin Qafarlı fəlsəfədən şairə gələn yox, şeirdən fəlsəfəyə gedən şairdir.

Nizami Cəfərov,
AMEA-nın həqiqi üzvi, akademik

Zirəddin müasir poeziyamızda heca şeirinin gözəl nümunələrini yaradır, desək, səhv etmərik. Onun qoşmaları, gəraylılarının hər biri poetik səviyyəsindən asılı olmayaraq formanın strukturunu qoruya bilir.

Vaqif Yusifli,
Filologiya elmləri doktoru

Xalqın xilaskarı olan Ağatlı oğlan obrazından tutmuş, gəraylı, qoşma cəlvəsinə qədər böyük bir folklor sistemi Zirəddinin şeirlərinin başlıca qaynaqlarındandır.

Sabir Rüstəmxanlı,
Xalq şairi

Zirəddinin qoşma və gəraylılarının dili xüsusilə çevikdir, sirayətedicidir. Bunlar ovqat təzələyir, insanı haldan-hala salır. Müxtəsəri, şair bizi məharətlə özünə kökləməyi bacarır. Elə, əslində, şairlik dedikləri də bunu bacarmaqlıqdır. Kim oxucusuna təsir edə bilirsə, şair odur!

Məmməd Aslan,
şair

Zirəddin Qafarlının yaradıcılığı poetik etiraflarla çox zəngindir. Bu poetik etiraflar ata-anasına, ömür-gün yoldaşına, övladlarına, dost-tanışa və nəhayət, özünə və dünyaya ünvanlanır.

Vəsile Əbilhəsənova,
Sumqayıt Dövlət Universitetinin dosenti

Zirəddin Qafarlı oxucu sevgisi qazanan şairdi. Bu qədər sevgi hər şairin ömür payına düşmür.

Nailə Əmiraslanqızı,
şairə

Zirəddinin yaradıcılığında ülvə məhəbbət, sevgi əsas yer tutur. Onun sevgi şeirləri hər birimizin ürəyindən xəbər verən əsl sənət inciləridir.

Südəbə Sərvi,
şairə

Zirəddin Qafarlının şeirləri və adı Azərbaycan poeziyasında, Azərbaycan ədəbi mühitində əbədi olaraq yaşayacaqdır.

Südəbə Sərvi,
şairə

Zirəddin Qafarlının poeziyasında, poetikasında, yaradıcı baxışının bütün səmtlərində İNSAN surəti görünən miqdardadır. Buna da şübhəsiz, illərin zəhməti, əsrlərin sınağı zəmin yaradır. Əbəs yerə deyil ki, onun insanla bağlı fikirlərində nənələrin, dədələrin fikir yükü həm sosial qayə kəsb edir.

Ramiz Hümətov,
professor

Zirəddin Qafarlı gözəl şairdir, kövrək lirika yolçusudur; ənənəvi şeirin sadıq davamçısıdır. Amma ənənəvi şeirdə o özüdür, heç kəsi təkrarlamır, nəçə deyirlər, öz qəlbinə yazır, yazdığını öz içindən köçürür.

İmir Məmmədli,
Gürcüstan Dövlət mükafatı laureatı

Faciələri Zirəddinin şeirlərində mövzuyla poetik ifadə uyğunluğunun elə bir səviyyəsində reallaşır ki, orda bədii söz ağrıya, ağrı bədii sözə çevrilir.

Sabir Rüstəmxanlı,
Xalq şairi

Zirəddin Qafarlının şeirləri təkcə onun öz tərcümeyi-halı, ömür yolunun poetik xəritəsi deyil, həm də mənsub olduğu xalqın poetik dünyasının bəltriləridir və eyni zamanda şeirlərində bir kövrəklik, həznlilik duyulur və bu, onun sevgidən, məhəbbətdən söz açdığı anlarda daha artıq hiss edilir.

Vaqif Yusifli,
Filologiya elmləri doktoru

Zirəddin Qafarlı poeziyasından seçmələr

Ürəyimdən ağır kəsmir,
Niyə sənin ağlın kəsmir?
Əlin əsmir, başın əsmir,
Qoca dünya, qarı dünya.

* * *

Durula-durula axa bilmirəm,
Başımı qaldırıb baxa bilmirəm.
Mən hələ borcundan çıxma bilmirəm.
Hələ az baxıram sözüənə, Vətən!

* * *

Keç görək, dayanma, bu sərhəddi keç,
Vaxt səni gözləmir, düşdü qaranlıq.
İki yol görünür, oğulsansa seç –
Biri ehtiyacdı, biri harınlıq.

* * *

Səni, onu, - bu dünyanı daşıldım,
Baxıb gördüm öz bəxtimdi yaşıldım.
Bir gümanın işığına yaşadım,
Tufan qopdu bir komamı yapınca.

* * *

Zirəddin çətin ki, doya, yarına-
Yarsızın kim olar dayaq yarına?!
Gör necə düşmüşəm ayaqlarına,-
Ölüm qabağında, hara baxırsan?!

* * *

El-oba dərindən, yurd ucbatından
Vurulub salındım tale atından.
Bir gün bu torpağın yeddi qatından
Sızıb gələcəyəm bir bulaq kimi.

* * *

Böyük yaradana sözüm olmayıb,
Mənim Tanrım ulu, Torpağım ulu!
Hələ yad qapıda gözüm olmayıb.
Vaxtın ağasıyam – torpağın qulu.

* * *

Bir halal tikəni bir haram tapar,
Gəzən boş qayıdar, - oturan tapar.
Onu kim deyibdir, axtaran tapar,
Ömür at yerinə çapılan deyil.

* * *

Yazına tələsən qaranquşam mən,
Qatı dumanları yaran quşam mən,
Dərdini çəkməyə yaranmışam mən,
Təkcə mənə gəlsin azarın, Vətən!

* * *

Gah Araz hönkürür, gah Kür ağlayır,
Şər əllər şərtləşir xeyir əlimlə.
Hərə öz dərdini bir cür ağlayır –
Mən qan ağlayıram şeirlərimlə.

* * *

Bir günün ağ oldu, bir günün qara,
Səni ağlar qoydu bir günüqara,
Boylana-boylana dönüb çinara,
Yollarda tək-tənha bitən ürəyim.

* * *

Ağappaq balaca daşlara baxın,
Bir qız yumruğuna dönübdü daşlar.
Qışda hövsələdən çıxan torpağın
Yazda şirin-şirin nağılı başlar.

* * *

Yadıma düşəndə oluram dəli,
Birdən şimşək olub çaxmağım gəlir.
Əriyə-əriyə baxışlarından
Elə sən tərəfə axmağım gəlir.

Şeirdən fəlsəfəyə gedən şair

Bəzən şairlərə söz adamı da deyirlər. Doğrudur, şairlər də, jurnalistlər də yazıçılar kimi, sözə bağlı adamlardır. Ancaq şairin sözə bağlılığı digərlərindən xeyli fərqlidir. Hər hansı məsələyə öz münasibətini şeir formasında yazıb bildirmək hələ şeir yazmaq demək deyildir. Əsl şair üçün şeir vasitə deyil, nəşə hələ də izahı tapılmayan özgə bir şeirdir. Elə bu izahsızlıqdanıdır ki, onu “İlham”, “Təb”, “Bədii duyğu” və s. adlandırırlar.

Zirəddin Qafarlı ilham və təb şairidir. Onun ilhamı adi məişət düşüncəsindən qat-qat yüksəkdə dayanır. Zirəddin üçün şeir tribuna deyil, özünü əritmək üslubudur:

Mənim hikmət dolu bir çuvalım var,
Bir ocaq halım var, bir su halım var.
Yadıma düşmüşkən, bir sualım var,-
Qaldıqca gözündən düşürəmmi heç?

Bəlkə də şairin şəriyyətilə onun məzmun tutumu arasında determinizm axtarmaq o qədər də düzgün deyildir. Şeir, yaxud bədii ifadə yarımçıq bir cümlədən də ibarət ola bilər. Bədii söz tapılmış külçə kimidir. O, adətən mədən yaxınlığında olur. Bu mənada, şair bədii söz mədənidir desək, yanılmırıq. Zirəddin bu mədəndən istehsal etdiyini cilalayib, saflaşdırıb çatdırır:

Yol uzaq, mənzil yarı,
Nə tez itirdim yarı.
Canımda qışın qarı,
Sinəmdə dağlar qaldı.

Sözün bədiiliyi məsələsi də bir çox hallarda mübahisə doğurur. Sovet tənqidçiləri şair və yazıçılara sosializm-realizm çərçivəsində baxmaqla, əksər hallarda sözün bədiiliyini təbliğat mexanizminin tələbələri ilə tutuşdururdular. Bu da innubasiya aparatından doğulmuş, bir-birinə bənzəyən, bəzən də təkrarlanan söz yığımının yaranmasına gətirirdi. Belə şəraitdə şairin ilham bulağından qaynayıb çıxan söz, bədii ifadəyə o qədər də yer yox idi. Əlbəttə ki, vəziyyət üslub yeknəsəkliyinə, şablonçuluğa, nəhayət məddahlığa gətirib çıxarırdı. Çox az adam üslub və dəst-xəttini qoruyub saxlaya bilirdi.

Zirəddin Qafarlı öz bədii düşüncə tərzini, qəfil püskürən vulkan kimi kükrəyən ilhamını qoruyub saxlaya bildi. İctimai-siyasi məişət problemlərinə meyllənmədi. O, öz qəlbini, öz içində yaşatdığı ülviyyəti ifadə edir – olduğu kimi, bəzək-düzəksiz:

Kiminin dilində gileyə dönüb,
Kiminin qolunda zordu bu dünya.

Zirəddinin poeziyasında ən qabarıq formada nəzərə çarpan cəhət – səmimiyyətdir. Hər bir mövzunun daxili fəlsəfəsi şairin öz qəlbini dərinliyindən gəlir. Bu mənada, Zirəddin Qafarlı fəlsəfədən şeirə gələn yox, şeirdən fəlsəfəyə gedən şairdir:

Sinəmdə yatmaqdan dörd xəstə düşüb.

Çox gözəl deyib, uğurlu tapıntıdır. Eyni zamanda, qüvvətli məcazdır, bədii mübağilədir. Məncə, bir səhifə şeir yazmaqdan, bircə bu kəlməni demək daha tutumludur.

Onu da qeyd edək ki, Zirəddin öz şeirlərində qoşalaşmış məcazlardan da ustalıqla istifadə edib. Bu da şairin dünya görüşünün, bədii, məfkurə tutumunun genişliyindən xəbər verir:

Çay daşib bulağa yol tapılmasa,
Sən gəl, mən addamaş daşına dönnəm.
Bir dəfə gözündə dəymək xətrinə,
Yüz yol bulaqların başına dönnəm.

Bir kiçik şeir parçası Zirəddin Qafarlı yaradıcılığının böyük bir güzgüsüdür. Öncə qeyd etdiyimiz kimi, burada hər şey var: - səmimiyyət, realıq ülviyyət, saf məhəbbət, el leksikonu, sadəlik və eyni zamanda, mürəkkəb və qoşalaşdırılmış məcaz. Bulağın adətən başına dönüb gəlirlər, digər tərəfdən də şair bulağın başına dolanıb qadasın alır ki, qurumasın. Bulaq quruyarsa, görüş yeri də əldən çıxar!

Kiçik bir məqalədə Zirəddin Qafarlının poeziyasından geniş söhbət açmaq mümkünsüzdür. Hesab edirəm ki, bu poeziya ədəbiyyatşünaslarımızın, tənqidçilərimizin diqqətini cəlb edəcək. Ən azı, ədəbiyyatımızı yaşatmaq və inkişaf etdirmək naminə.

İnanıram ki, Zirəddin Qafarlının oxuculara təqdim etdiyi bu yeni kitabı poeziya həvəskarlarına, ümumilikdə, ədəbiyyatımıza layiqli töhfədir.

Nizami Cəfərov,
*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının
müxbir üzvü, professor, millət vəkili*

**Vətən dərddini çəkə-çəkə
azaldan şair**

Ədəbiyyatda səmimiyyət yalnız xoşgörü, yüksək ovqat, şirindillilik, hər olaya ürəklə yanaşmaq anlamına gəlmir; səmimiyyət estetik kateqoriya olmaqla daha geniş və dərin məna, mahiyyət daşıyır, şairin zamanla və oxucuyla anlaşıqlı dildə danışmaq bacarığını göstərir. Şeirdə səmimiyyət poetiklik dərəcəsidir: bədii sözlə siravi sözün sərhədlərini nişan verir, müəllifin öz sözünə bənzəyib-bənzəmədiyini, öz səsiylə, öz boğazıyla oxuyub-oxumadığını müəyyənləşdirir və ən mühüm qiymət meyarlarında biridir – o varsa, istedad var, yoxdursa, kiminsə yeri səhv düşür. Bu ədəbiyyat səhnəsinə səhvən aktyor olmayan birisinin çıxması kimi bir işdir. Sözün insana yapışib-yapışmaması da burdan gəlir. Allahın poetik istedad vermədiyini birisi yanlış olaraq şeir meydanına gəlir, 30 il, 40 il yazır, kitabları buraxdırır, hamı da bilir ki, bunlar qafiyəli söz yığımından başqa bir şey deyil; sadəcə, yolun başlağıcında səhv olub. İnsan bir ömür xərcəliyə, ancaq atdığı güllələrin hamısı hədəfdən yan keçib. Bəlkə də o, səmimi şəkildə inanır ki, şairdir, ciddi işlərlə məşğuldur. Ancaq sözünün poetik mayası və estetik səmimiyyəti olmadığına görə əsl şeirə daxil olmayan bir şəxsə çevrilir.

Şair Zirəddin Qafarlı haqqında səmimiyyətdən başlamağım təsadüfi deyil. Çağdaş şerimizin tanınan, sevilən yaradıcılarından biri olan qələm və əqidə dostumun ədəbi taleyinin və yaradıcılığının ən mühüm əlaməti yüksək poetik ovqat və səmimiyyətdir. Məhz bu səmimiyyət çap olunmuş ilk yazılarından son yazılarına qədər onun bütün şeirlərini birləşdirir, sözünün yerini və özəlliyini aydınlaşdırır.

Zirəddin Qafarlı oxuculara ötən əsrin 80-ci illərindən tanışdır. O vaxt mən “Yazıçı” nəşriyyatının baş redaktoru idim. Gələn qovluqlarda, qəzet və jurnal səhifələrində, almanaxlarda ədəbi gəncliyin yerini-yürüşünü izləyir, seçilən sözünü gözləyirdim. Ədəbi məclislərdən, dərnlərdən bir-iki şeiriylə tanışdığım gəncləri də diqqətdə saxlamağa çalışırdım. Bu gənclərin bir hissəsinin ilk kitabını da elə “Yazıçı” nəşriyyatından buraxmışdıq.

Azərbaycan şeiri ötən əsrin 60-cı illərindən başlayaraq intibahını yaşayırdı. Sovet ideologiyasının əzici və simasızlaşdırıcı yeknəsəkliyi zəifləyirdi. Yüksək vətəndaşlıq pafosu ilə yanaşı dərin insani duyğular,

ciddi milli və tarixi mövzular getdikcə daha cəsarətli şəkildə şeirin mövzusuna çevrilirdi. Bununla yanaşı, bədii dilin durulması, sözün özünə, mahiyyətinə qayıdışı, əsl poetik deyimlə qafiyə-pərdazlığın bir-birindən ayrılması, mərkəzin, “yuxarıların” tərənnümündən, çeynənmiş sifariş mövzularından yorulan ilhamın el arasına, torpağa, folklora dönüşü poeziyamıza təzə bir hava gətirmişdi. Bu, əslində 80-ci illərdə yüz minlərlə insanı meydana çıxaran milli təəssüb hissənin özünüdərk duyğusunun başlağıcı idi. Ədəbiyyat sezilmədən gələcək milli dövlətçiliyin təməlini hazırlayır və “sınıq körpülərin”, “xudafərinlərin” edə bilmədiyi bir şəkildə güneylə quzeyin mənəvi birliyini yaradırdı. İllərlə əkilən, verimsiz, şoranlaşmış torpağa bənzər şablon mövzulardan sonra müraciət edilən “xam” mövzularla şeirə xeyir-bərəkət kimi xalq sözünün açılmamış qapıları, milli ruh, Dədə Qorqud boylarındakı, bayatılarımızdakı söz sehri gəlirdi.

Aşıq, dastan ənənələri klassik gəraylı və qoşmaların ruhu ilə yetişmiş Zirəddinin o illərdə çap olunan ilk şerlərində bu ənənələrlə yeni poetik axtarışların bir vəhdəti vardı. Buna görə də yolun başlanğıcında, 1981-ci ildə oxuyacağı nəğmələrdən ürəklə danışa bilərdi:

Hərdən saz götürüb söz deməyim var,
Mənə bu dağların suyu düşübdür.
Nə olsun bir azca büdrəməyim var,
Taleyim hardasa düyün düşübdür,
Nəğmələr, nəğmələr oxuyacağam.

Gəncliyim əlimdən çıxan şair kimi
Göylərdə yellənə-yellənə qaldı.
Bir eldən gen düşdüm, mənsiz, nəğməsiz
Sünbüllər tellənə-tellənə qaldı.
Nəğmələr, nəğmələr oxuyacağam.

Yurd-yuva sevgisi, öz balaca ocağında vətənin, doğma kəndində dünyanın taleyini görmək, çəkdiyi ağrıları dünyanın dərdinə kökləmək, fərdi və ictimai xətləri zəif bir şəkildə qovuşdurmaq Zirəddinin şeirlərinə ciddi bir poetik ovqat gətirdiyindən elə ilk addımlarından da onu fərqləndirmiş və ona inanmışdıq.

Dünyada dünyadan ağır ağır var,

Dünyanı dərd ilə çapsan çapılmaz.
Harda ki, bu yükün ən ağırı var,
O mənim payımdır, deyən tapılmaz.

* * *

Kimsə dağ başında haraylar mənə,
Qılınclı, qalxanlı, atlıdır gördüm.
Mərdin qayalara yazıldı səsi,
Namərd başım üstən adladı, gördüm.

Bu artıq yetkin bir qəlibdən çıxmış şeirdir və Zirəddinin poetik hədəflərini, şeirdən, ədəbiyyatdan umduqlarını aydın göstərirdi.

Qoyulub hər dərdin özülü məndə,
Dağılan dünyanın özüdü məndə

kimi misralar təkcə sıxıntılı uşaqlıq həyatının, atasızlığın gətirdiyi kədərdən doğulmamışdır. Zirəddinin onlarla şeiri doğrudan-doğruya dağılan, itən, dəyişilib tanınmaz olan dünyanın ağrı-acısıyla doludur. Burda “dağılan” kəlməsi qonşuların xəyanətiylə başlanan müharibədən, işğal olunan yurdlarımızdan başlamış, aşınan mənəviyyat dəyərlərinə, unudulan ənənələrə, “arxaikləşən” mərdlik örnəklərinə qədər çox geniş anlam daşıyır. Bu, həm də xalqımıza qarşı ədalətsiz olan dünyanın dağılması, gözdən düşməsi, uluslararası nizamın yalan üstündə qurulması deməkdir. Zirəddinin bir sıra şeirlərində bu mövzu zəif poetik obrazlarla, yeni ifadə tərziiylə işlənmişdir.

Bu, büsbütün klassik şerimizə bağlı bir özəllikdir. Qısa ömrünkeçdiyi yollar – ehtiyac, itki, ədalətsizlik, savaş, böyük güclərə söykənib üstümüzə gələn xəyanətkar qonşuların mürdar üzü, uğrunda vuruşduğumuz yolların əyilməsi, qırılan ümidlər... Bunlar Zirəddinin şerlərinə “Hardasan, ömrüm-günüm” kimi ümumi başlıq seçməsinə haqq qazandırır. Lirik qəhrəmanın öz könlünü xaraba sayması, qəmə tuş olmuşları özünə dost bilməsi, “dərdlərinin dən bağlaması”, könül qapısında gündə bir hüzn düşməsi bu baxımdan onun poetik ovqatıyla yanaşı, həm də çağımızın ümumi havasını əsdirir.

Yox, belə tez böyüməzdik
Qəm, kədər böyütdü bizi

misraları bu nəslin qısa tərcümeyi-halı, ömürlüyü təsiri bağışlayır. Yurd, torpaq sevgisi, zəhmət alışqanlığı, həyatını torpaqsız təsəvvür eləməyən kəndçi əxlaqi Zirəddinin ikicə misrasında çox gözəl ifadəsini tapıb.

Torpağa yatmırsa mənim əllərim,
Onun haqqı yoxdur torpaq olmağa.

Xalqın xilaskarı olan Ağ atlı oğlan obrazından tutmuş, gəraylı, qoşma cəlvəsinə qədər böyük bir folklor sistemi Zirəddinin şeirlərinin başlıca qaynaqlarındandır. Ancaq onun qələmində folklor “sitat gətirilmir”. Folklor onun ruhundadır; onun yaşam və düşüncə tərzinə çevrilib. Və öz halal haqqı, ilhamı, deyim tərzini olaraq doğulub. Buna görə də şeirlərində dilimizin qədim qatları ilə çağdaş ifadə imkanları həmahəng səslənir.

Mən əkmışəm yad götürüb,
Sənəmi fəryad götürüb,
Bu dağları od götürüb,
Üstündə çəni yandırır.

Özüm boyda qəhər oldum,
İçilmədim, zəhər oldum,
Qantarğalı kəhər oldum,
Ağzım yüyəni yandırır.

Gödək ömrü neyləmişəm,
Dərdi yoldan eyləmişəm,
Mən Tanrıya neyləmişəm
Elə hey məni yandırır?

Kənd məişətində hər kəsə bəlli olan, çağdaş ədəbi dilimiz üçünə arxaikləşmiş sayılan bir neçə söz müasir şeir dilini möhkəm bağlarla ənənəyə, folklor ruhuna bağlayır, köhnə ilə yeni arasında körpü salır.

Uşaqlığın xiffəti, ötən günlərin xatirələri, qanımızı donduran ətalət, dünyanın etibarsızlığı, ölüm və s. Ənənəvi şeir mövzularına tez-tez müraciət edən şairin poetik lüğəti məhz bu baxımdan başqalarından seçilir və yazının əvvəlində söylədiyim səmimiyyətin bir səbəbi də budur.

O yetər gündüzə, çatar axşama,
Min yerdə min yerə ölüm bölünmüş.

Dünyanın ən şirin barı yaşamaq,
Dünyanın ən uçuş varı ölümmüş.

Ölüm qızıl quşdur, dünya bir ovçu,
Ölüm çiyindəcə yatıb dünyanın.
Sevinci çoxuna çatmayıbsa da,
Ölümü həmişə çatıb dünyanın.

Zirəddinin ictimai bələdlərin çılpac deyişindən qaçmaq üçün özünə məxsus yol taparaq incə yumora, kinayəyə baş vurmağı da şeirlərinə gözəl bir hava və ovqat qatır.

Arxamız çaladır, önümüz çökək,
Yoxsa bu qismətə gedək diz çökək?
Bizimki odur ki, ayaqdan çəkək,
Bu da bizim soyda adətdir, qağa.

Tərslikdən həmişə işin nəhs gəlir,
Yenə o vurhəvur, kəşəkəş gəlir.
Filankəs gedirsə, filankəs gəlir,
Əzəldən yuvamız bərbaddır, qağa.

Bu sadə misralarda çox böyük faciələr əksini tapıb. Zirəddinin bir sıra şeirlərində oğula, dostu, anaya, isaq-musaq quşlarına müraciətlə milli psixologiyaya, ictimai dərslərimizə çevrilən faciələr göstərilir. “Ayıq ol bir azca” şeiri bu cəhətdən gözəl nümunədir.

Neyləyim, ay oğul, neyləyim axı,
Pislik bacarmıram, vur öldür məni.

Günümüzün bir sıra mənəvi faciələri Zirəddinin şeirlərində mövzuyla poetik ifadə uyğunluğunun elə bir səviyyəsində reallaşır ki, orda bədii söz ağrıya, ağrı bədii sözə çevrilir. Bu baxımdan qəbiristan içərisində yaşayış evi tikən birisi haqqında yazılmış “Nə tamah salmışan” şeiri cəmiyyəti bürüyən maddiyyətçilik xəstəliyinə işıq tutmaqla yanaşı, ifadə tərzinə görə də sərrastdır.

Bir qarış torpağa tamah salmışan,
Əkdinin nədir ki, biçdiyin nola?

Gözün niyə doymur, ay yazıq insan,
Bir dincliyin olsun, dincliyin, nolar.

Ölüm bir beləmi adıləşdi ki,
Yaşaya biləsən ölü içində.
Xəbərin varmı ki, ayə, əmoğlu,
Diri nə vardısıa ölüb içində.

Eyni rədifli, eyni adlı şeirlərin yazılmasında məlum muğamları müxtəlif müğənnilərin oxuması ilə tutuşdurmaq olar. Segahı onlarla muğam ustası oxuyur, buna təkrar kimi baxılmaz. Ədəbiyyatda da şairlər dəyişilsə də, dəyişilməyən mövzular var: dünya, fəlak, ana, dağlar, durna, yadıma düşdü və s. başlıqlı qoşmalar onlarla şairin halal haqqıdır. Zirəddinin qoşma və gəraylıları arasında bu başlıqlı şeirlərin ifadə tərzindəki özünəməxsusluq qeyd olunmalıdır.

Ömrüm-günüm ötüb keçdi pis gündə,
Yerin-göyün yükü qalıb üstümdə,
Öz nəğməmlə bir budağın üstündə,
Ötə-ötə quş olmağı bacardım.
Dar günümdə qələm oldu pənahım,
El içində yoxdur elə günühım.
Şükür sənə, şükür sənə Allahım,
İnsan kimi yaşamağı bacardım.

“Mən sizdən mərhəmət yox, ədalət tələb edirəm” deyən Ramil Səfərov haqqında “Gözüm önündə” şeirindən aşağıdakı bəndlər də Zirəddinin poetik istedadının göstəricilərindəndir.

Yollanıb getdimi erkən oğullar,
Hanı bu torpağı əkən oğullar,
Vətən qeyrətini çəkən oğullar,
Çəkilib çarmıxa gözüüm önündə.

Mənəm illər boyu özünə sığmış,
Bəsdir, dərd canımı boğaza yığmış.
Döz görüm, evini bir Allahıxmış
Durub evlər yıxa gözüüm önündə.

Kitabı oxuyandan sonra Zirəddin və onun bir çox qələm dostlarının halını soruşmağa ehtiyac qalmır. Bu etiraflar böyük bir nəslin və ümumiyyətlə, millətin ovqatını göstərir. Bu baxımdan “Vəsiyyə”, “Verməyə”, “Qəzet pulu ver”, “Bacı”, “Anamın qəbri üstündə”, “Çətin” və s. onlarla şeiri ictimai tutumuna, sözün tərəvətinə görə çağdaş şeirimizin uğurlu nümunələrindəndir.

Vaxt sıxıntısında vərəqlədiyim bu kitabı geniş təhlil etmək fikirim yoxdur. Şeirlər Zirəddini yenidən tanıtdırdı mənə. Keçdiyi yollarla, yaşadığı duyğularla, çəkdiyi əzab və ağrılarla birlikdə halal nəfəsli bir şair, təəssübkeş bir vətəndaş kimi gözümdə böyüdü. Düşündüm ki, yalnız bu cür ağır daşımağı bacaranlar Vətənin dərini çəkə-çəkə azalda bilərlər.

Sabir Rüstəmxanlı,
Xalq şairi, Millət vəkili

Poetik yaddaşın işığında

İlk şeirlərini “Sosialist Sumqayıt” (indiki “Sumqayıt” – V.Ə.) qəzetində dərc etdirən Zirəddin Qafarlı (Qafarov Zirəddin Əhməd oğlu) otuz ildən artıq bir yaradıcılıq yolu keçmişdir. Moskvada M. Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun poeziya şöbəsini bitirdikdən sonra “Yazıçı” nəşriyyatında, “Ozan”, “168 saat”, “Dünyanın səsi” qəzetlərində, Azərbaycan Teleradio şirkətində və başqa yerlərdə müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Ədəbi fəaliyyəti ilə bərabər hazırda o, ictimai Televiziya və Radio Yayımaları şirkətində işləyir. Şairin indiyədək “Dünyayla üz-üzə”(1989), “Haqdan gələn ağrılar” (1997), “Səni gözləyirəm” (2002), “Bu yoldan keçən atlı” (2005), “Hardasan ömrüm-günüm” (2008) və başqa kitabları çap olunmuşdur.

Bir çox ədəbi yaşlıları kimi, bir neçə qəzet və jurnal məqaləsini (bunların demək olar ki, hamısı müəllifin kitabları haqqında dərc olunmuş resenziyalardır – V. Ə.) və kitablarına yazılmış ön sözləri istisna etməklə Z.Qafarlının poetik yaradıcılığı haqqında indiyədək elmi-nəzəri səviyyədə bəhs olunmamışdır.

Şairin poeziyasını diqqətlə nəzərdən keçirsək, onun şeirlərində ağır dərdlərin, iztirab və ağrıların ifadəsini görürük. Xalq şairi S. Rüstəmxanlı onun “Hardasan ömrüm-günüm” şeirlər kitabına yazdığı ön sözü belə adlandırır: “Vətən dərmini çəkə-çəkə azaldan şair”. Z. Qafarlının kitabları haqqında dərc olunmuş bir sıra qəzet yazılarında da bu cəhəti aydın sezmək mümkündür. “Dərdlərinin ozanı”, “Dərd işığında göyərən poeziya” və s. Fikrimizcə şairin yaradıcılığının ədəbi-fəlsəfi mənzərəsini Vaqif Yusifli bir cümlə ilə tutarlı şəkildə ifadə etmişdir:

“Zirəddinin şeirlərində bir ağrı görürəm”.

Əlbəttə, bu ağrılar fiziki, cismani dərdlər deyildir. Bu, Vətəni, xalqı üçün narahatlıq keçirən, keçmişimizi və gələcəyimizi düşünən, soydaşının biganəliyindən qəlbi göynəyən qələm adamının ürək çırpıntıları, mənəvi ağrılardır. Bu ağrılar Nizamidən, Nəsimidən, Füzulidən, Sabirdən, Səməd Vurğundan... və daha neçə-neçə mütəfəkkirin ruhundan süzülüb gələrək Z. Qafarlının qanına-iliyinə hopmuş, onun şeirlərində orijinal poetik görüntülərə çevrilmişdir.

Maraqlıdır ki, bu ağrılar və dərdlər onun poeziyasında böyük hərflərlə həkk olunur, çünki Z. Qafarlı kiçik dərdlərlə, cılız ağrılarla

yaşamır, onun ömrü-günü bu ağrıların içindən keçir:

Mən dərdin yolunu özümdən saldım,
Yoxsa bu dərd yolda yoxuş görərdi.

Sufi düşüncələrini xatırladan şairin lirik “mən”inin bu ağrıları

Yarəb, bəlayi-eşqlə qıl aşına mənə,
Etmə, eşqdən bir dəm cüda mənə

- deyə fəryad qoparan Məcnunun ürək çırpıntıları ilə çuğlaşaraq
eyni məqamda birləşir:

Dərd elə baxdı ki, dərdə vuruldum,
Mən ona qoşulub axdım, duruldum.
Dərdi qısqanmaqdan bezib yoruldum,
Qorxdum, gedib ögey baxış görərdi.

Cəsarətlə demək olar ki, Z.Qafarlının yaradıcılığında özünə möhkəm yer eləmiş bu dərdlər onun şeirlərinin poetik nüvəsini təşkil edir. Başqa sözlə, dərd məfhumu şairin poeziyasında şaxələnib azadlıq istəyinə, torpaq itkisinin ağrılarına, yurd-yuva nisgilinə, odlu sevgi hisslərinə, cəmiyyətdəki biganəliyə qarşı kükrəyən qəzəbin bədii ifadəsinə çevrilir. Bütün bunların fonunda Z.Qafarlının lirik qəhrəmanı olduğunu görmək və duymaq mümkündür.

Milli faciələrimiz, “qardaşı doğma qardaşından edən xəbislərin” mənfur əməlləri, kimsəsiz qalan yurd yerlərinin harayı şairin “Elədi”, “Gözüm önündə”, “Mənəm”, “Örtülü qazanlar”, “Qoy keçsin dünya səndən” və digər şeirlərində poetik və orijinal deyimlərlə ifadə olunur. Bu baxımdan onun “İt yiyəsini tanımır” adlı şeiri səciyyəvidir. Məlumdur ki, xalq danışq dilində “it yiyəsini tanımır” ifadəsi hərcmərcliyi, cəmiyyətdəki xaosu, qarşıqlıq mənalarını bildirir.

Z. Qafarlı bu ifadəni kimsəsiz qalan kəndlərin harayı, sahibini gözləyən yurd yerlərinin nisgili kimi mənalandırır:

Soyumaz bu itin hirsli adama,
Toyuğa yalmanır, xoruza hürür.
Bu it adam tapmır hürsün adama,
İt adam dərdindən ulduza hürür.

“Kimsəsizliyin tamını dadan itin” öz yurdunda-yuvasında qərrib bir varlığa çevrilməsinin doğurduğu sosial kədər şairin fəlsəfi düşüncələri ilə vəhdət təşkil edərək oxucunu da düşünməyə vadar edir:

Bozdar yiyəsizdi, Bozdar yesirdi,
Dadıb kimsəsizlik tamını burda.
Sonra deyirk ki, bu necə yerd;
İt öz yiyəsini tanımır burda!

Əslində müəllif bu şeirdə dərin ictimai-fəlsəfi bir mətləbə - təbiətlə insan arasındakı problemə toxunmuşdur. İnsan öz yurduna ögey münasibət bəsləyəndə, tarazlılıq pozulanda təbiətin ayrı-ayrı predmetləri və canlıları da biganələşir. Bəllidir ki, Şərq xalqlarının, o cümlədən, Azərbaycan xalqının mifik düşüncə sistemində it sədaqətli, insana ən vəfalı varlıqlardan biri kimi geniş yer tutur. Xüsusilə, şifahi epik yaddaşımızda buna aid çoxlu nümunələr vardır. Z. Qafarlı doğma yurda biganə insan münasibətinin törətdiyi faciə və mənəvi ağrıları Bozdar adlı itin simasında sənətkarlıqla ümumiləşdirməyi bacarmışdır. Biganəlik, dədə-baba ocağına soyuq münasibət vəfa və sədaqətidə yaddan çıxarır, insan mənəvi cəhətdən yoxsullaşa-yoxsullaşa etibarını itirir, nəticədə Bozdar yadların üstünə yox, yadlaşan sahibinin üstünə cumur. Altı bəndlilik şeirdən çıxan ibrətli sosial-fəlsəfi ideya məhz budur.

Səmimiyyət və müasirlik, fəlsəfi düşüncə və milli-etnik köklərə bağlılıq şairin yaradıcılıq üslubunu müəyyənləşdirən ən mühüm amillərdəndir. Onun şeirlərinin fəlsəfi istiqamətini incəliklə müşahidə edib dəyərləndirən AMEA-nın həqiqi üzvü, akademik Nizami Cəfərov haqlı olaraq yazır ki, “Zirəddinin poeziyasında ən qabarıq formada nəzərə çarpan cəhət-səmimiyyətdir. Hər bir mövzunun daxili fəlsəfəsi şairin öz qəlbinin dərinliyindən gəlir. Bu mənada, Zirəddin Qafarlı fəlsəfədən şeirə gələn yox, şeirdən fəlsəfəyə gedən şairdir”.

Şairin sənətkarlıq məharəti ondadır ki, o, heç vaxt öz şeirlərində cansıxıcı, oxucunu yoran fikirlərə yer vermir. Uşaqlıq illərini xatırlayanda, nakam sevgisini yana-yana dilə gətirəndə təbiətə, cəmiyyətə və fərdlərə münasibətində də görüb müşahidə etdiklərini necə var elə də bədii sözün sığasına gətirir. Onun poeziyasında milli-etnik duyğular, soykökə bağlılıq o qədər səmimiyyətlə ifadə olunur ki, oxucu onun kimliyini, qovğalar içində keçən tərcümeyi-halını rəsmi sənədlər olmadan da bu şeirlərdən

öyrənə bilər. Sadə və təmiz qəlbli bir kənd uşağı, çoban Əhməd oğlu tək “dar gündə qələmə pənəh aparıb insan kimi yaşamağı bacardığı” üçün qürur hissi keçirən şairin dünya ilə üzbəüz dayanıb ona meydan oxuması tamamilə təbii görünür:

Sən bir çoban oğlusan, aran, yaylaq görmüsən,
Dağdan-dağa yol salıb neçə oylaq görmüsən.
İndi nə oldu, dünya, məni maymaq görmüsən?!
Qəlbim səndən genişdir, mənə dardı bu səddin –
Eh Zirəddin, Zirəddin...

Ümumiyyətlə, Z. Qafarlının yaradıcılığı poetik etiraflarla çox zəngindir. Bu poetik etiraflar ata-anasına, ömür-gün yoldaşına, övladlarına, dost-tanışa və nəhayət, özünə və dünyaya ünvanlanır. Maraqlıdır ki, həmin etiraflar, müraciətlər fərdi səciyyə daşımır. Müəllif bunları bədii ümumiləşdirmə yolu ilə misralara hopdurur. Göynərtili, kövrək və həzin bəndlər sıralandıqca şairin iç duyğularının səmimiyyətinə heyran olursan. Onun arzu və istəkləri sırf fərdi səciyyə daşıyıb ailə-məişət qayğıları ilə əhatə olunanda da geniş mənə kəsb edir. Bu baxımdan şairin övlad-valideyn münasibətlərinə həsr olunmuş şeirləri üzərində bir qədər dayanmağı məqsədəuyğun hesab edirik.

İstər Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatında, istərsə də klassik və çağdaş ədəbiyyatımızda, o cümlədən, müasir dövrümüzdə ata-ana məhəbbəti, övlad sevgisi haqqında yüzlərlə əsər yaranmışdır.

Ana məhəbbətinin sonsuzluğu, ata şəfqəti, valideyn və oğul-qız münasibəti, fədakarlıq, ata-anaya hörmət və ehtiram kimi mövzular estetik idealı təcəssüm etdirmiş, şairlərimizin poeziyasında mənəvi tərbiyənin ən mühüm amillərindən birinə çevrilmişdir.

Atasızlıq dərdi, ana itkisindən doğan acı kədər, övladlarını xoşbəxt görmək arzusu Z. Qafarlının şeirlərində kövrək və səmimi duyğuların ifadəsində bədiiləşir. Maraqlıdır ki, onun öz övladlarına bəslədiyi arzu və istəklərdə də şirin bir ağrı duyulur. Təbii və həzin boyalarla təsvir olunan bu hisslər övladları yolunda ömrünü şam kimi əridən cəfakəş atanın real obrazının özünəməxsus cizgilərini tutarlı və təsirli şəkildə ifadə edir. Fikrimizcə, özünəməxsus cizgilərin bu qədər təsirli ifadəsi Zirəddin Qafarlının şeirlərinə qırılmaz tellərlə bağlı olduğu milli genetik köklərdən, folklor ənənələrindən, xalq ruhundan hopur. Milli kolorit, canlı xalq

danışıq dili onun şeirlərinin xəlqi ruhunu daha da zənginləşdirir və bu zənginlikdə milliliklə bəşəri ideyalar poetik vəhdət yaradır. Bu xüsusiyyət müəllifin ədəbi-estetik idealının mənəvi kamilliyi və genişliyi kimi maraqlı doğurur ki, bu da məhz xalq ənənələrinin onun şeirlərindəki özünəməxsus təzahürünü bir daha təsdiqləyir. “Xalqın xilaskarı olan Ağ atlı oğlan obrazından tutmuş, gəraylı, qoşma cəlvəsinə qədər böyük bir folklor sistemi Zirəddinin şeirlərinin başlıca qaynaqlarındandır. Ancaq onun qələmində folklor sitat gətirilmir. Folklor onun ruhundadır, onun yaşam və düşüncə tərzinə çevrilib və öz halal haqqı, ilhamı, deyim təzi olaraq doğulub. Buna görə də şeirlərində dilimizin qədim qatlarıyla çağdaş ifadə imkanları həmahəng səslənir”. S. Rüstəmxanlının qeyd etdiyi bu həmahəng səsləşmə yalnız Z. Qafarlının şeirlərinin dilində özünü göstərmir. Bu həm də onun şeirlərinin məzmununda da qabarıq hiss olunur. “Məni xain azaltdı, çoxuydum, oğul bala-deyə uşaq sadəliyi ilə iç duyğularını dilə gətirən bu etirafında fərdi iztirablardan daha çox ictimai dərdlərin görüntüləri özünü biruzə verir:

Dəyişdi təbiətim, pozuldu halım, bala,
Adınızla nə vaxtsa öyünmək istəyirəm.
Bir azca tez böyüyün, qadınız alım, bala,
Sizdən sonra mən özüm böyümək istəyirəm.

Ömrünü-gününü övladlarının səadətinə həsr edən, onların xoşbəxt gələcəyini düşünən atanın arzusu oxucunun da qəlbində doğma hisslər oyadır, körpəlikdə eşitdiyi ana laylası, başını tumarlayan ata əllərinin sığalı yada düşür. Nümunə üçün aşağıdakı bayatıya diqqət yetirək:

Söyüdün şöyü balam,
Dibinin göyü balam.
Gözüm boyunda qaldı,
Tez elə böyü, balam.

Hər iki örnəkdəki ruh eyniliyi, məzmun yaxınlığı Z. Qafarlının köklərə nə qədər sıx bağlı olduğunu göstərən ən tutarlı sübutdur. Başqa sözlə, müəllifin çağdaş düşüncə təzi ilə ulularımızın övlad haqqındakı arzuları eyni poetik məqamda birləşir.

Ümumiyyətlə, şairin bu mövzuda qələmə aldığı “Məni”,

“Uşaqlarımın nağıl payı”, “Bala”, “Hanı çoban dostun, ay Əsgər əmi”, “Ata laylası” və digər şeirləri poetik məzmunu ilə orijinallığı ilə diqqəti çəkir.

Zirəddin Qafarlının 1990-2000-ci illər yaradıcılığının maraqlı cəhətlərindən biri də sufi motivlərin, təriqət şeiri ənənələrinin özünəməxsus ifadəsidir. Diqqət edilsə, təsəvvüf poeziyasının müəyyən cizgilərinin həmin dövrdə Sumqayıt ədəbi mühitində fəaliyyət göstərən digər şairlərin də yaradıcılıqlarında əks olunduğunu görmək olar. Milli müstəqilliyimizə nail olduqdan sonra Sumqayıt ədəbi qüvvələrinin şeirlərində Allah, Tanrı, ey Yaradan, cənnət, iman, şeytan, ya Rəbb və sair dini söz və ifadələrin sıx-sıx işləndiyinin şahidi olarıq. Lakin bu cür dini məfhumlardan təsəvvüf ideyalarının deyil, fikrin obrazlı ifadəsi məqsədilə istifadə olunduğunu qətiyyətlə söyləmək olar. Başqa sözlə, qeyd etdiyimiz təriqət terminləri dini-ürfani semantikanın yox, bu terminlərin ifadə etdiyi leksik mənənin poetik inikasını yaradır.

AMEA-nın həqiqi üzvü, akademik N.Cəfərov çağdaş Azərbaycan poeziyasında getdikcə güclənən panteist ideyalar özünəməxsusluğunu yığcam şəkildə ifadə edərək yazır ki, “ədəbiyyata 1980-ci illərdə gələnlərin poetik dünyagörüşündə isə tənhalıq fəlsəfəsi neosufizmə, tərkidünyalığa qədər gedir. Gənclər özlərini “dərviş”, “haqq aşığı” adlandırmaqdan mənəvi-estetik ləzzət duyurlar. Azərbaycan poeziyasında panteizmin kökləri dərin, ənənəsi böyükdür. Görünür, xüsusilə gənc poeziyada sufizmə, panteizmə meylin bu cür güclənməsi, gəncliyin poetik ideal axtarışlarının hələ sona çatmamış, yekunlaşmamış nəticəsi hesab etmək olar”

Lakin Zirəddin Qafarlı, S. Sarvan, İ. İlyaslı, R. Oday, M. İlqar kimi şairlərin poeziyasında təsəvvüf terminlərinin müəyyən dini-ürfani mənə ifadə etdiyini sufi ideya və elementlərin müxtəlif poetik formalarda əks olunduğunu söyləyə bilərik. Adlarını çəkdiyimiz şairlərin, həmçinin Z. Qafarlının bir sıra şeirlərində dini-təsəvvüf ideyaları sufi poeziyanın fəlsəfi mahiyyətini əks etdirir. Onun qoşma və gəraylılarında rəmzi söz və ifadələr, sufi işarələr təsəvvüf poeziyasının əlamətləri kimi maraqlı doğurur. Şairin şeirlərində işlətdiyi Tanrı, Yaradan, Allah, dərviş, Adəm, şeytan, dərğah kimi müxtəlif təriqət terminləri onun iç duyğularının, türk-müsəlman mənəvi dəyərlərinin özünəməxsusluğunu ifadə edir. “Dünya özü eşqdir, eşq özü dünya” - sufi-fəlsəfi düşüncəsi Z. Qafarlının şeirlərində

uca Tanrının sonsuz qüdrətini ifadə edir. Məlumdur ki, təsəvvüf terminologiyasında “eşq Allahı tanımağın, onun sirlərinə bələd olmağın başlıca vasitəsidir. Çünki eşq Allahın zatına aid bir özəllikdir. Allahın sirri və təsəllinin rəmzi bir eşqdə gizlidir... Allah sevgisi insanda yaradılışdan etibarən vardır. Gözələ qarşı maraq hissinin səbəbi də budur. Bu maraq eşqi yaradır. Allaha qarşı duyulan eşq maddədən mənaya, cismdən ruha yönəlir”. Bu baxımdan Z. Qafarlının lirik “mən”i ilahi eşqin qüdrətini duyduqca vəcdə gəlir:

Tanrım vaxt içində, zaman içində,
Özümü özümə sirr verib gedib.
Bəndəni bəndədən üstün tutmayıb,
Hər şeyi hamıya bir verib gedib.

Sufi simvolikasının müəyyən anlayışlarını bu bənddə poetikləşdirən müəllif bir tərəfdən ulu yaradanı haqqı, ədaləti nizamlayan sonsuz bir qüdrət kimi tərənnüm edirsə, digər tərəfdən sirr kimi yoxdan var edildiyini, yaradıldığını ifadə edir. “Qurani-Kərimin”in “Hicr” surəsində deyilir: “Biz göyləri, Yeri və onların arasında olanları yalnız haqq olaraq yaratdıq”. Sufi təliminə görə yalnız kamil insanlar Allaha qovuşa bilərlər. Bu isə o zaman mümkün olur ki, insan öz daxilindəki sirləri dərk edərək nəfsinə qalib gəlsin. Bu həm də Allaha olan sonsuz sevgini qüvvətləndirir. İnsan özünü tanıyıb dərk etdikcə İlahi eşqin cazibəsi də güclənir:

Zirəddin, unutmaz bu haqqı hec kim,
Onun özü eşqdır – ayrıca, seçkin...
Başına dolannam gündə bir eşqin,
Bu eşqi bizlərə pir verib gedib.

Şairin şeirlərində tez-tez rast gəldiyimiz xalq deyimləri bu qoşmanın poetik məzmununu yeni calarlarla zənginləşdirib onun ifadə gücünü və emosionallığını daha da artırır.

Təriqət yolçusunun dini-mənəvi əxlaqı, Allah qarşısında öz borcunu dərk etmək istəyi Z. Qafarlının təsəvvüf məzmunlu şeirlərində bir sıra sufi işarələrin vasitəsilə gerçəkləşir. Onun “Gəl sənə bir şeir oxuyum”, “Nədir”, və s. qoşma və gəraylılarında “vergi kimi verilən dərdlər” ilahi ağrılar kimi vəsf olunur. Məhz bu ilahi ağrılar lirik “mən”in ürfani-fəlsəfi düşüncələrini, olumla ölüm arasında keçən bir ömrün iztirablarını əks

etdirir. Ölüm onun şeirlərində bir heçlik yox, ilahi dərğahın özünüdərk mənasını qazanır:

İtdim ilim-ilim mən,
Nə oldu, nə bilim mən...
Dərğahına gəlim mən,
Görüm günahım nədir?

Məlumdur ki, təsəvvüf poeziyasında dərğah termini sufilərin ibadət etdikləri, müəyyən ayinləri keçirdikləri yerə deyilir. “İlahi dərğah” ifadəsi isə uca Yaradana “sığınacaq məkan” mənasında anlaşılır. Kimsəsizlər, Allahdan başqa heç kəsdən, heç nədən qorxmayanlar həmişə ona sığır, ona tapınırlar. Z. Qafarlının şeirində dərğah sözü bu mənada işlənmişdir.

“Gəl sənə bir şeir oxuyum gedim” adlı varsağı şairin ürfani düşüncəsinin bir sıra cizgilərini əks etdirmək baxımından maraq doğurur. Müəyyən yığcam epik ştrixlər vasitəsilə müəllif bu şeirdə balaca bir uşağın və özünün obrazını yaratmışdır. Oğlanın qəmli baxışlarına dözə bilməyən şair onu ovundurmaq üçün “gəl sənə bir şeir oxuyum” – deyir. Bu cümlə şeirin dini-ürfani semantikasını ifadə edir. Çünki dünyanın ən böyük var-dövləti şeirdir, sözdür. Lirik qəhrəman da sözün əsl mənasını, dini-əxlaqi əhəmiyyətini başa düşdüyündən oğlanın dərđinə şarik çıxmaq, ona təsəlli vermək üçün bu ifadəni işlədir. O da məlumdur ki, dərvişlər dünya malına zərrəcə əhəmiyyət verməyən kasıb və sadə ürəkli sufi yolçularıdır. Lirik qəhrəman – müəllif bu sufi yolçunu təmsil edir. “Əslində dərviş sözü ibarət olduğu “dal”, “ra”, “vav”, “ye”, və “şin” hərflərinin simvolik etdiyi dünya, ziya, varlıq, yalan və şəhvətdən özünü uzaq tutan insan mənasındadır”. Zirəddin Qafarlının “dünyaya, çərxin gərđisinə dərvişmisal baxışı” varsağıda işlənmiş dədə, dərviş, tale, dünya və s. təsəvvüf terminləri vasitəsilə öz bədii-ürfani təsdiqini tapır:

Sən nədən bildin ki, dərđə vərđişəm?
Etdin ürəyimi neçə dərđə şəm.
Mən tale yorğunu qoca dərvişəm.
Gəl sənə bir şeir oxuyum gedim.

Z. Qafarlının təsəvvüf məzmunlu şeirlərində ürfani düşüncə ilə sosial dərđlərin, ictimai şüurun sıx vəhdət təşkil etməsi xarakterik cizgi kimi diqqəti cəkir. Onu bütün yaradıcılığının özəyini təşkil edən dərđ və

ağrı bu qəbil şeirlərin məzmununda da qabarıq şəkildə təzahür edir ki, bu da lirik qəhrəmanın mənəvi izzətlər və dərslərə alışqan olduğunu işarələyən ürfani düşüncənin göstəricisi kimi dəyərləndirilə bilər.

Vəsilə Əbilhəsənova,
Sumqayıt Dövlət Universitetinin dosenti

Başındakı nə havadır

Şairi iki yöndən tanımaq olur. Şairliyini kitabına redaktor olmaqla-
onda təsadüfə əlinə keçən şeir örnəklərinə deyil, bütün nəfəs toxumlarına
görə onun ilhamını dəyərləndirməyə imkanın olur. Bir də şairin
şəxsiyyətini onunla son dərəcədə yaxın təmasla öyrənə bilərsiniz.

Zirəddin Qafarlı ilə iki il bir iş otağında – “Yazıçı” nəşriyyatında,
necə deyirlər, külüng çalmışam. Bu müddət ərzində onun qaynayıb daşan
ilhamının gündəlik müşahidəçisi olmuşam. Həftənin beş gününün hər
birində səhər tezdən “hökumət işi” başlanmazdan əvvəl keçən iş günündən
sonra yazdığı lirik şeirini, bəzən də şeirlərini mənə oxuyub. Doğrusu ki,
mənə oxunan və ya mənim ilkin oxuduğum yazıları “qurtdamağı” çox
sevirəm. Sizi inandıriram ki, bu uzun müddət ərzində Zirəddinin
ağzıbüzməli şeirinə təsadüf etməmişəm. Çünki Zirəddin nöqtəbənöqtə
misralarına hopya bilir, ruhunun səliqəsini, ürəyinin hərarətini, zəkasının
nurunun şerhlərinə qatmağı bacarır:

Bir qoşan igid gəzirəm:
Bir dağa qoşa dərdimi!
Görüm qoşa biləcəkmə-
Qoşulmaz qoşa dərdimi?!

Çoxmənalı “qoşa” sözünü, görün, şair necə məharətlə tələnirib
gülləndirə bilib, bununla dərdinin siqlətini dilə gətirməklə ustalığını ortaya
qoyub. Çünki bu şair kitablardan gəlməyib, canlı xalq danışığı dilinin
içində böyüdüyündən bu xəzinədən istifadəni poetik yollarına bələddir:

Yer verin ona, yer verin,
Bu dəyə, Xana yer verin!
Ayaqda mənə yer verin,
Çəkin düz başa dərdimi!

Şair dərdinin şairidir. Onun şairliyi dərdi nisbətindədən bağlayar!
Məni ayaqda oturdun, onu – dərdimi başa çəkin! Məni ancaq o dərd
tanıdır! O dərd mənim üçün bəydir, xandır – qələmim onun rəiyyətidir! Bu
dərd elə belə dərd deyil, Füzuliyana dərdidir. “Dərdimi alıb fəlak mənə
gündə yüz min bəla verir; Az olsa bir mətə həm el ona çox bəla verir...”
Dərdi çəkməyi bacaranın varlığında ən qiymətli şey dərdidir! Fəlak onu

məndən bazar məzənnəsincə alar: bir dərdimi alar, əvəzində mənə yüz min bəla ödəyər. Bu, insaf meydanıdır: bir mətahdan az olanda el onun bahasına çox pul-para verər!

Zirəddinin qoşma və gəraylılarının dili xüsusilə çevikdir, sirayətedicidir. Bunlar ovqat təzələyir, insanı haldan-hala salır. Müxtələri, şair bizi məharətlə özünə kökləməyi bacarır. Elə, əslində, şairlik dedikləri də bunu bacarmaqlıqdır. Kim oxucusuna təsir edə bilirsə, şair odur!

İlahi, bu nə havadı:
Başımda telim oynayır?!
Bir yerdə qala bilmirəm:
Ayağım-əlim oynayır.

Bu, nə havasıdır belə?! Odsuz-ocaqsız yandıran bu, nə ovqatdır?! İlk bənddəki bu mənəvi yangı dilimləri getdikcə o biri bəndlərdə ikiləşir, üçlənir, axır ki, tonqal halına gəlir:

Odlanır, canım odlanır,
Ağrıdan iki qatlanır.
Qalıram – könlüm atlanır,
Yanıram – külüm oynayır.

Nəydi, axi şairi odlandıran nə idi?! Sorduq, sorduğumuzu yarımçıq qoyduq. şairi nə odlandırmaz ki?! Dünya şairlər üçün bir ibrət tarlasıdır. hansına nəzər yetirsə, yanmaz şair?! Yetər ki, ilhamlı şair olsun!

Ömür gedib, can dayanıb,
Dərdim yanbayan dayanıb,
Çölümdə şeytan dayanıb,
İçimdə ölüm oynayır.

Əslində, içimizdəki də şeytandır, varlığımızdakı ən qüvvətli şeytan nəfsimizdir! Bu iki düşmən arasında bəşər oğlu necə yanmaya bilər?!
Dünyanın bu qəhətlik vaxtı, Zirəddin Qafarlı da hər birimiz kimi, çox şeydən korluq çəkir; bircə sözdən savayı, bircə isti bir ilhamdan savayı. Necə korluq çəksin ki, bir sözün neçə rəngini seçib üzə çıxarır, sözdən söz arayıb tapır – ağlagəlməz cinaslarla dilimizin qüdrətinə söykənir:

Qaz, ay quyu qazan, nəmə nə qaldı?!
Bu dünya nə sənə, nə mənə qaldı!...
Nəməne getdisə, nəməne qaldı;
İgidlər abırın, həyəndi, dağlar!

Təcnisdə ki, cinas orijinal olmadı, heç nə! Cinas da bir kəşfdir. Nə şəkildə olur-olsun onların təkrarı məqbul sayılmaz! Zirəddinin bu bənddə işlətdiyi cinaslar tam yenidir. Gözəlliyi də bu yeniliyindir!

Tovuzun torpağı qoşma, gəraylı göyərdir. Bu, Tovuzun ab-havasından yağır. Çünki camaatın ruhu poetikdir. Bu torpaq nə qədər söz sərrafı yetirib!

Əsrək dərəsinin gözəlliyindən şeirləri güllənən Zirəddin Qafarlı hər yeni kitabı ilə oxucu gözündə qədr-qiymətini artıran şairimizdir!

Məmməd Aslan,
şair

Zirəddin Qafarlının əsərləri

Kitabları

1989

1. Dünya ilə üz-üzə: şeirlər / Zirəddin Qafarlı; red. İ.Türkay.bəd. red. R. Əhmədov.- Bakı: Yazıçı,1989.- 72 s.

Oxuculara təqdim olunan bu kitaba müəllifin müxtəlif illərdə yazdığı şeirlər daxil edilmişdir.

Kitabın içindəkilər: Məni qəmdən qoru, dünya: Vətən; Ehtiyac; Cütçü baba; Bir də mən; Qollarım daş altdadır; Bağlandı qapısı bu dəyirmanın; Quş yuxusu; salamını yetirmişəm; Gözlərim torpağı gözlər; Dünya Ocaq daşları; Göydəki daşını saxla; “Nə yatmışan...”; Bir uşaq ağlayır; O kimdir, kim yatıb, kim oyaq-deyən...; Dünyadan ağır ağı; “Təkbaşına ömür sürən...” “Moskvada saz çalırdıq...”; Yeri görək; yeri bir. Hara tələsirsən ay ömür belə: Bu yoldan keçən atlı; Bir həftəlik qonaq; “Neçə-neçə dağ aşmalı olmuşam...” Təcnis; Şeirim; Çatar; Ay çoban əmi; Daha; “Başım ümidlərə yaman qarışmış”; Məni ərköyn böyütdün; Tovuzdan keçən qatarlar; Gör hara gəlmişəm ürək eyləyib; Vaxt; “O günü sən niyə unutdun...”; Neçə səhərləri açacağam mən; Hara tələsirsən; Keçib; A dağlar; Xətir eyləyib; Olmadı; Bu ocaq nə ocaqdı; Bir gecə sahilədə; Köç; Bu kəndin axşamları; Yazda yağış yağır. Sən mənim nəyimi sevirsin, axı: Məhəbbət; Nəyimi sevirsin; Dəyməz; Ay Sənəm; Ürək qızdırdığım ürəklər soyuq; Çətin seversən; Bizi iki yerə böldü məhəbbət; Hardan, necə keçdi bu vaxt, bu ömür; Heç nə qazanmadım.

1992

2. Haqdan gələn ağrılar: şeirlər / Zirəddin Qafarlı; red. M. Vəli. bəd. red. R. Əhmədov.- Bakı: Yazıçı,1992.- 184 s.

Bu kitab 80-ci illərdə ədəbiyyata gələn istedadlı şair Zirəddin Qafarlının oxucularla ikinci görüşüdür. Yaşadları arasında öz dəsti-xətti ilə seçilən şairin bu kitabında canlı kənd lövhələri, kövrək xatirələr, bu günün, sabahın ağrı-acıları, məhəbbət motivləri, yurd-yuva həsrəti, insan taleyi müxtəlif başlıqlar altında toplanıb. Yüksək poetik deyim, dərin müşahidə qabiliyyəti, dilin təmizliyi, söz oynatmaq ustalığı Zirəddinin şeirlərinə bir təzəlik və tərəvət gətirir.

32

Kitabın içindəkilər: Başdan bulanən su ayağa çatdı: Harda ləngiyirsən; Küləkləri qanlı tutma; Niyə ulayırsan a kənd bayquşu; Allaha bax sən; Qəbirləri sayma, ana; Qoy keçsin dünya səndən; Bir axşama səyahət; Yandırır; Qoymur; Neyləyək; Başdan bulanən su; Məni oynada-oynada; Qoca dilənçi; Bu da sınaq günüdür; Bu torpağı qan tutub; Sənsiz yaman qəribsədim; Bir də mənim kim açacaq eynimi; Bir qara yellərin əsməyi kəsmir; Elədi; Giley-güzarım; Bir az gecikmişəm; Ağardın saçım, ağardın; Bacılarıma; Qopara bilmədim; O köç hara gedir gör; Atamın qəbri üstündə; Yaman darıxıram siz olmayanda; O vaxtdan; Düşdü; Gedənsən; Onda təzə-təzə düşürdü axşam; Bu dünya; Ölüm gözəlləşdi, Qaratel xala; Olsa; Bəlkə; A məktəbim, ay ömrüm; İtirdim; Çölü bər-bəzəkdi; Sənin bir havan var; Ata; Bir təhər; Gəncliyim; Nəğmələr oxuyucağam; Dayı şirin olur; Oldum; İki yolçu; Qayıtdım; Yazmaya bilmədim; Salam, a pis günüm; Xəstəxanada özümə təsəlli; Yanına gəlirəm; Bildim; Yazdım, əmiqızı; Getdi; Ürəyim; Əsgər dostlarıma; Bir başdaşına deyilmiş ağı; Gəlmişəm; Daha nə dərdin var; Bəlkə yadındadır ay Oqtay, danış; Elə. Bu gecə sən hardan könlümə düşdün: Sənə elçi gəldi; Ondan qalıb ürəyimdə od, ondan; Başına dönüm; Sən bu ağ geyimdə necə gözəlsən; Yatar; Neyləyim; Gəlmir; Dönərdi; Ağlama ay xanım, ağlama görüm; Vaxtında çəkmişəm həsrətini də; Yolların; Yazıqdı; Hərdən sök ürəyini; Görən; Bu gecə sən hardan könlümə düşdün; Məni uzaqlardan bir qız səsləyər; Qalmadım; İllər səndən öyrənib; O bir ömür idi; Dönnəm; Qaldı subay ömrüm; Daha gəlməyin də gözümədən düşüb; Nəyinə gərəyəm daha, nəyinə; Qızlar, aranızda bir sevdiiyim var; Əgər; İncimə; Nə idi ürəkdə gedən bu söhbət; Gedirsən; Mənəm; Ay bizim elli; Vallah; Hardasan, sevdiiyim qız; Hərdən çölləri gəz; Sən qayıtmadın; İncidin; Özgə; Niyə tanımadın; Qurbanın olum; Daha çəkinirəm; Qaradınməz oğlan gələr yuxuna indi; Qadası; Bəxtimə yağış yağır; Gəl daha; Yadından çıxıbımı; Dözərsənmi ona kimi...; Kədər; Azaflıdan köçən qız; Elə dolmuşam ki...; Daha qəlbinə də bələd deyiləm; Gecələri yatammazsan; Bu üzüyün qaşı hanı; Qorxma bu məhəbbət yuxularından; Mənim təmizliyim günah sayıldı; Nə vaxt qurtaracaq bu qəmin sonu; Olsun; Yadigar şeir; Mən; Görmürəmmi; Oldun; Var; İtmisən ömrümdən; Gəlmədi, gəlmədi; Ola; Tutmur; Bu dərd hardan tapıb məni; And içim. Torpaq, zor ver dizinə; Məndən sonra ölmək istəsən; Çəkdiyə; Çatmadım; Qurban olum; Nə tamah salmışan; Günün birində; Darıxdı; Əsgəri xidmətə gedirsən;

33

Dünyanın üzünə atılar bahar; Çıxa; Yazan olsa şeiriydi; Deyən olmadı ki...; Bu qış Köhnə yurd yeri; Hanı çoban dostun, ay Əsgər əmi; Yolum düşə; Üz tutub getdiyim yol; Kəndim; Uzaqda bir ovuc vətən torpağı; Gedirəm; Anamın ağ saçları; salam de; Oxşama; Mən kökdən düşmüşəm; Kəsilib; Doğru; Anam od parçasıdır; Bir qış gecəsi; Öləncən səniniyəm; Məni sevnələri gec tanımışam; A kənd yolları; Çiçəklər; Dağlar açsın sinəmi; Oğluma; Üstə; Nə tez qəribsədin; Kəsər qabağımı ömür hasarı; İlham; Bilmirəm; On doqquzu yanvar-mənim ad günüm; İndi; İki düşmənin var; Çatdı bu dünyanın axırı; Ayıq ol bir azca; Soyuqluq; Çoxuydum, oğul bala; Haqdan gələn kişi, vaxtı ötürmə; Səndəki qeyrətdi ağrıdan səni; Sonra; Asta dindir qaboyu; Göy adamları; Bu adamı yer götürmür; Sən də dönəcəksən bu yolu, mən də; Yüyürdüm arxanca; Bayquşlar dünyanı gözümdən salır; Mənim qəbirdə də gözüm var; Yoluma çıxanlar; Ölümü hamıya çatan dünya; Gecələr yatıram ürəyim üstə; Bir ağız ağı...; Doymuşam fəlak, doymuşam...; Hörümçək toru; Faiq müəllim; Gündə.

2002

3. Səni gözləyirəm: şeirlər / Zirəddin Qafarlı; red. İ. Sadıq.- Bakı: Azərənəşr, 2002.- 128 s.

Kitabda müəllifin şeirlərini oxuduqca misraların üstündən soyuq və ağrısız keçmək mümükün deyil. Azərbaycan poeziyasında öz dəst-xətti olan Zirəddin Qafalının bu kitabında da müəllifin müxtəlif illərdə yazdığı şeirlər daxil edilmişdir.

Kitabın içindəkilər: Başındakı nə havadır (**Məmməd Aslan**); Ey Sufi İsmayıl; Vətən torpağı; Gəlmir; Vətən, ürəyini buz kimi saxla; Lay-lay; Məni seçmə bu dərdədən; Qaldı; Allah; Hayandı, dağlar; Vətən; Torpağın; Neynəyəsən; Nə deyəsən bu fəhləyə; Dünya bir ot çalımıdı; Görən; Adəm balası; Deyiləm; Mənəm; Ata; Örtülü qazanlar; Torpaq ağrısı; Tanıdar; Mənə neylər; Hərə öz dərini bir cür ağlayır; deyil; Dönəydin; Uşaqlarımın nağıl payı; Olammaz; Əmi; Ürəyini geyinib gəzən adam; Ay çoban oğlu; Oldu; Ömürşah müəllim; Başına; Sığdım; Ay sənəm nənə; Yoxdu; Var; Nə deyim mən; Çəkmə; Olmayıb; Gördüm; Gəlmədi, neynim; Dərdimi; Oynayır; Ağlamışam; Varsa; Köçüncə; Özgə; Dərd dəliləri; Ofelya xanım; Şerim; Canım; Yaşamaq qorxusu; Yanında; Ay bulaq; Əvəzinə; Qızlarıma; Şair ürəyi; Gəlməz; Ömür yaşadım; Doğulub;

Mənim mükafatım; Qalmışam indi; Etiraf; Söz; Qaldı; Qardaş; Bir yuva boş qaldı; Oynadır; Dəniz məhəbbəti; Ana ; hara çıxıb gedim; Həkim; Tanrım; Ula, yalquzaq canavar; Dərd; Bu xalqın şairi; Apardı; Bu gülmək nə vaxtdan yasaqdı bizə; Qış oldum daha; Baxıb xatırlama, xatırlayıb bax; Çatışmır; Keçən günlərimiz; Sənə kim nə deyərdi; Bu yolum; Gəl; Oğlanın; Sənindi; Sən mənim nəyimi seviridin axı; Təklənən vaxtı; Mən bura hardansa azıb gəlmişəm; Sevdə; Neylədin onu; Bacarmadın sən; Harda qaldınız; Gəlim; Ürəyimdə; Öldüm; Sevdim; Günlərin; Qayıt; Göylə gedir; hardasan, başına dönüm; Şair arvadı; Niyə gəldi; Dolanım; Səni; Neynəyim; Sənin ucundan; Gedər; Sənsiz; Ad günün.

2005

4. Bu yoldan keçən atlı: şeirlər / Zirəddin Qafarlı; red. İ. Sadıq. ön söz. müəll. M. Qasımlı.- Bakı: Azərənəşr, 2005.- 200 s.

“Bu yoldan keçən atlı” yaşın əllisinə qədər qoymuş Zirəddin Qafarlının oxucularla dördüncü görüşüdür. Kitabda onun son illərdə yazdığı ən gözəl şeirləri toplanmışdır.

Kitabın içindəkilər: Özünü-sözünü tanıyanda (**M.Qasımlı**); Kimi; Tanrım, qoru məni; Təki; Bu yollar; Sənə; Belə nağıl olammaz; gedən deyiləm; Saxlayır; Vətən, bir az da gözlə; Heç; Gəzirsən; Dünən bir məclisdə; Ay Koroğlu; Neynək; Mənə; Gözlə; Qoşma; Ayrılmır; İsa İsmayılzadənin ölmünə; Nədir; Kəndimizə məktub; Ata laylası; İndi öluncə yaşa; Məni; Nigarın ad günü; Ədalət; Dur ayağa; Yaralandım; Bacımın xatirəsinə; Sənin haqqın yoxdu; Bilirsən; Gəlin, ötən günlərim; Qələmimin ovu; Özüm; Bala; Dur gedək; Gerçəkəyana; Gücüm çatmadı; Səni; Ehtiyac; Ərkinaz xalam; Dərdin alım; Daha; Ay torpaq, köçün qurtarır; Başdan bulanan su; Anamın xatirəsinə; Nə yazdı belə; Kimdir; Təskinlik; Əlvida; Sənin bir havan var; Neynəyim; Bu Vətən mənimymiş; Ömürüm; Məstəliyə ağı; Ağlar qaldı; Bu torpaq; İmkan verin xeyirxahlığa; Anamın dilindən; Üzümə qayıdır; Qədər; Səni torpaq-torpaq səpim gözümə; Aydın eloğlu; Ya Rəbbim, göstərmə bu dağı mənə; Şirin-şirin ağla məni; Çəkirəm; Kəndim; Qayıdaq o torpağa; Ürəyim; Şairin; Oxşama; Qorxuram; Gör fəlak nə sayır; Cütcü baba; Ay mənim Nübar qızım; Yazdım, əmi qızı; Gəlləm; Çıxa; Haqdan gələn kişi, vaxtı ötürmə; Necə; Burda; Bu dünya; Göy adamları; Nələr çəkmədi; Bağlandı qapısı bu dəyirmanın; İki düşmənin var; Ölüm gözəlləşdi Qaratel xala; Ay çoban

əmi; Bu yoldan keçən atlı; Köç; Bir də; Tovuzdan keçən qatarlar: Payız düşüncələri; Dağlar açsın sinəmi; Yazıqdır; Elə bil; Əyildim; Qış; O kəndin payızı; Xətir eyləyib; Bacılarımın; Əşrəf; Köhnə yurd yeri; Bir gecə sahildə; Dumanın; Dünyanın üzünə atılar bahar; Bir qış gecəsi; Keçib; Ürəyim istəyər səni; Hardasan; Göz dağı; Çağında; Göynəyirəm; Gəlmədin; Sən allah incimə; Qəmin sıx yeri; Sənin; Qalıb; Ürəyim dönməyib; Getdin; Oldu; Dördyol ayrıcında; Xətrin xoş olsun; Dünyada sən varsan; Hanı; Bir görüş yeri var; Necə qıyıdın; Keçir; Nə fayda; Məni; Gəlib çıxmadın; Vaxt keçdi; Qəbrin üstü; Sən demə; Təkcə sevgin qaldı; Belə bax; Bağışlamazlar; Sevmədin; Baxmır; Qalıbmı; Könlümdə böyüdün; Deyirdin; Sənsizlik; Sənin zərif ürəyin; Qızlar, aranızda bir sevdiyim var; Çətin seversən; Bu gecə sən hardan könlümə düşdün; Ağrılı günlərim; Mən ha deyiləm; Ay sənəm; Yağışlı gecələrdə; Hardasan axı; Qocalıram; Məhəbbət; Sənə elçi gəldi; Beş qardaşın bir bacısı; Dönnəm; Ondan qalıb ürəyimdə od, ondan; Gəlmir; Nə yaman qorxursan; Sən.

2008

5. Hardasan, ömrüm-günüm: şeirlər / Zirəddin Qafarlı; red.Ə. Nurəddinoğlu. bəd. red. S. Məhəmmədqızı.- Bakı: Yazıçı, 2008.- 304 s.

Bu kitab istedadlı şair Zirəddin Qafarlının oxucularla beşinci görüşüdür. Burada vətənə, el-obaya həsr olunmuş şeirlər toplanmışdır. Xalqımızın başına gələn müsibətlər əsl vətəndaş hisslərlə qələmə alınmaqla yanaşı, lirik məhəbbət şeirləri, həyatı, təbiəti özündə əks etdirən motivlər, könüloxşayan poetik duyğular baş-başa verib bir şair ömrünün, insan yaşayışının dərinliyindən, çətinliyindən, sevincindən, ağrı-acısından xəbər verir.

Kitabın içindəkilər: Vətən dərini çəkəcəyə azaldan şair (**Sabir Rüstəmxanlı**); Şeirdən fəlsəfəyə gedən şair (**Nizami Cəfərov**); Baxıb xatırlama: İsaq-Musaq quşları; Hələ; Kim demir ki, böyüksən; Babam; Qaldı; Qoy keçsin dünya səndən; Ulduzlar; Ürəyim; Bir də mən; Dünyadan ağır ağrı; Nə yatmısan; Göydəki daşını saxla; Dünya; Qollarımda altdadır; deyil; Nəğmələr oxuyacağam; Giley-güzarım; O kimdir, kim yatıb, kim oyaq deyən; Moskvadan məktub; Çatar; Hanı çoban dostun, ay Əsgər əmi; Elədi; Asta dindir qaboyu; Bu da sınaq günüdür; Faiq müəllim; Soyuqluq; Qardaş; Yandırır; Məni sevnələri gec tanımışam; Düşüb; Uzaqgörən adamlar; Niyə ulayırsan, a kənd bayquşu; Allaha bax,

sən; Məni oynada-oynada; Bir də mənim kim açacaq eynimi; Bu qara yellərin əsməyi kəsmir; Salam, a pis günüm; Çölü bər-bəzkdir; olsa; O köç hara gedir, gör; Yeri görək, yeri bir; Moskvada saz çalırıdın; Bir ağız ağı; Ölümü hamıya çatan dünya; Mənim qəbirdə də gözüüm var; Bu adamı yer götürmür; Səndəki qeyrətdir ağrıdan səni; Çoxuydum, oğul bala; Bilmirəm; Ayıq ol bir azca; Gedirəm; Nə tamah salmısan; Məndən sonra ölmək istəsən; Azadlıq; Ütüsüz günlərim; deyən olmadı; Uşaq; İt yiyəsini tanımır; Ağ atlı oğlan; Şair dostum Əli Aslanogluna cavab; Bacardım; Yoxdu; Gözüm önündə. Xatırlayıb bax: Hara aparım səni; Vəsiyyə; Verməyə; Deyiləm mən; “Qəzet pulu” ver; Tale; Bacı; Gedir; Gələ; Azaldı; Anamın qəbri üstündə; Ana; Çətin; Hələ; Ağlayacaq; Ana; Gəl sənə bir şeir oxuyum; Gələrdi; Sağ olsun; Qağa; Birdən dəniz oyanmaz; Tapdı; Doymuşam, fələk, doymuşam; Gecələr yatıram ürəyim üstə; Sən də dönəcəksən bu yolu, mən də; Çiçəklər; Üstə; A kənd yolları; Kəndim; Yolum düşə; Əsgəri xidmətə gedirsən; Darıxdı; Ola; Bəlkə yadındadır, ay Oqtay, danış; Xəstəxanada özümə təsəlli; İtirdim; Bəlkə; Gedənsən; Düşdü; Atamın qəbri üstündə; Ağardın, saçım, ağrdın; Bir həftəlik qonaq; Qış yuxusu; Dönəydin; Yoxdu; Oğluma; İlham; Ad günüm; Bibim Anaxanımın xatirəsinə; Salamını yetirmişəm; Məni ərköyün böyütdün; Oxşama; İki yolçu; Bu qış; Oldum; Gündə; Bir az gecikmişəm; Sənin arzuların böyüdü mənə; Gözlərim torpağı gözlər; Ata həsrəti; Sənsizmi oxuyub gedim bu şeiri; Hərdən uzaq gedirəm; Bir axşama səyahət; Neyləyə; Yaxam sənin əlində; Acığına; Kəsilib; Qopara bilmədim; Catammadım; Günün birində; Yazan olsa şeiriydi; Nə tez qərbsədin; Kəsər qabağımı ömrü hasarı; Sonra; Bayquşlar dünyanı gözümdən salır; Dünya bizi eşitmir; Yoluma çıxanlar; Hörümçək toru; A məktəbim, ay ömrüm; Bir başdaşına deyilmiş ağı; Onda təzə-təzə düşürdü axşam; Yazmaya bilmədim. Zirəddin, yoruldum yol gözləməkdən: Səni axtara bilmirəm; İlhamsız şair olarmı; Gəlir; Əgər; Mənəm; Daha nə dərdim var; Dönərdi; Ağlama, ay xanım, ağlama görüm; Gəlmir; Ürək qızdırdığım ürəklər soyuq, Dünya qara geyinməz ha; O bir ömür idi; Vallah; Dəyməz; Zarafatyana; Məni uzaqlardan bir qız səsləyir; Vaxtında cəkmişəm həsrətini də; Tapılmaz; Başına dönüm; Neyləyim; Yazıqdı; Hərdən sök ürəyini; İllər səndən öyrənib; Qaldı subay ömrüm; İncimə; Gedirsən; Hərdən çölləri gəz; İncidin; Qurbanın olum; Daha çəkinirəm; Qadası; Yadımdan çıxıbmı; Dözərsənmi ona kimi; Qaradınmaz oğlan gələr yuxuna

indi; Kədər; Azaflıdan köçən qız; Elə dolmuşam ki; Gecələri yatammazsan; Qorxma bu məhəbbət yuxularından; Mənim təmizliyim günah sayıldı; Olsun; Mən; Oldum; Tutmur; And içim; Yatar; Qurban; Sevdim səndən sonra; Axı sən; Oxşama; Bir nəğməm qalıb; Məniydim; Gör nəçə ildir; Ürəkdi; Elə ha deyirəm; Küsmüşəm; Boylanır indi; Solmazın solan çiçəkləri; Neynəyim indi; Oyan gedək; Nə vaxt qurtaracaq bu qəmin sonu; İtmisən ömrümdən; Bəxtimə yağış yağır; Sən bu ağ geyimdə necə gözəlsən; O qədər məhəbbət acısıyam ki; Daha gəlməyin də gözümdən düşüb; Heç nə qazanmadım; Oxudun.

2010

6. Üzümə dayanan ürəyim...: şeirlər / Zirəddin Qafarlı; red: Ə. Nurəddinoğlu; bəd. red. H. Azaflı.- Bakı. Azərənşr, 2010.- 155 s.

Bu kitab şairin oxucularla altıncı görüşüdür. Kitabda müəllifin vətən, məhəbbət və təbiət haqqında şeirləri toplanmışdır.

Kitabın içindəkilər: Bir təhər; Çoxalsın; Qayıtdım; Bildim; Getdi; Elə; Ölənəcən sənlinləyəm; İki düşmənin var; Çoxuydum, oğul bala; Vətən; Ay Vaqif Mehdi; Təcnis; Şeirlərim; Nəçə səhərləri açacağam mən; Aləmzar xanım; Sevir; Bir nadan var; Ağırdir dost itkisi; Yolların; Ocaq daşları; Vaxt; A dağlar; Xətir eyləyib; Olmadı; Bu ocaq nə ocaqdı; Qalar; Bu kəndin axşamları; Yazda yağış yağır; Qaldı; Harda ləngiyirsən; Küləkləri qanlı tutma; Qəbirləri sayma ana; Bu torpaq qan tutub; Baba; On doqquzu yanvar-mənim ad günüm; İndi; Göy adamları; Bütün cinayətlərə etiraz olaraq; Bir də mən; Bir komamı yapınca; Gör hara gəlmişəm ürək eyləyib; Hara tələsirsən; Yatammıram, soyuqdur; Özüm düşdüm; Ölümü; Ömrümü; Göylərin yerlərə enən günü; Ömür bayatıları; Çəkdikcə; Doğru; Necə; Deyiləm mən; Gedib; Gerçək; Yanmaz; Nəzakət xanıma; Tez-tez gəlin, qızlarım; Ömürdü məndən köçən; Bir gün; Başımı qatıram, oğlan; Borcluyam; Görən; Bu gecə sən hardan könlümə düşdün; Dönnəm; Nəyinə görəyəm daha, nəyinə; Nə idi ürəkdə gedən bu söhbət; Ay bizim elli; Hardasan, sevdiiyim qız; Sən qayıtmadın; Özgə; Gəl daha; Gəlmədi, gəlmədi; Dur gəl; Qurban sənə; Təzədən; Qoşma; Gör necə boylanır; Üzməz; Göynəyir; Fəsilər, illər ötdü; Ölməmişdim; Gələnim olmaz; Yoxam, varam mən; İndi mən; Sən mənim nəyimi sevardın axı; Bizi iki yerə böldü məhəbbət; Hardan, necə keçdi bu baxt, bu ömür; Həsərətəm; Olmaz; Nə dəydi xətrinə; Sovuşmaq olmur; Sevirəm səni; Küsmə;

Baxırsan; Yollarında; Gəlməyəm; Baxmaz; Yazığım gəlir; Sənin üçün; Evim; Qoşma; Sevirəm axı. Dostlar belə deyirlər; Zirəddin Qafarlı haqqında; Bu dünyanın yolları(**Südəbə Sərvi**); Zirəddin yenə də əzəlki ilham altındadır (**İbrahim İlyaslı**); “Dərdim naxış-naxış, düzüm-düzümdür”(**Vasif Süleyman**); Səninlə fəxr edirəm(**Ehtiram İlham**); “Bu dərdin mən boyda arabası var”(**Əli Nəcəfxanlı**).

2012

7. Yağışlı gecələrdə: seirlər / Zirəddin Qafarlı; red. Ə. Nəsirli.- Bakı: “Azərənşr”, 2012.- 260 s.

“Yağışlı gecələrdə” kitabı tanınmış şair Zirəddin Qafarlının oxucularla növbəti görüşüdür. Kitabda şairin indiyəcən heç yerdə çap olunmayan şeirləri, müxtəlif mətbu orqanlarda dərc etdirdiyi yeni şeirləri və yaradıcılığından nümunələr toplanmışdır.

Kitabın içindəkilər: Bu, Zirəddin Qafarlıdır (**Vaqif Yusiflidir**); Dünya təmizlənir; Dərdim; Mənmi dünyamı; Keçib gedir; Başına gəlsin; Səni gözləyirəm; Tökülən dolmursa; Səsin; Yoxuymuş; Sənnən; Bilmir; yolların ömrü; Bir candı vermişən; İsinmir; Ürəyini geyinib gəzən adam; Bu gülmək nə vaxtdan yasaqdı bizə; Çıxa; Gedirəm; Yeri görək, yeri bir; Salam de; Ağardın, saçım, ağardın; Uzaqda bir ovuc Vətən torpağı; Dərd; Allah; Xəstəxanada özümə təsəlli; Zirəddin; Olmayıb; Yaşamaq qorxusu; Oynayır; Ay çoban oğlu; Burda; Asılıb; Neynəyəsən; Bala; Vəsiyyə; Gələrdi; Bu torpaq; Ömrüm; Apardı; Yanında; Necə; Ata laylası; Kimdən soruşum; Gəzdim; Qaldı; Alqış; Yaşadım nağılsayağı; Allahın olsun; Zirəddini; Lay-lay; Hərə öz dərdini bir çür ağlayır; Vətən, ürəyini buz kimi saxla; Torpaq ağrısı; Örtülü qazanlar; Ehtiyac; Kimi; Oldu; Keçmir; Daha; Dur gedək; Uşaqlarımın nağıl payı; Vətən torpağı; Gəlməz; Tanıdır; Torpağım; At,gözünə döndüyüm; Çatar; Bu kötüyün üstündə; Qaldı; Harda ləngiyirsən; Bu torpağı qan tutub; Ağlamışam; Mənim; Kimsəsiz qoymayın bu məzarları; Yad olan Vətən; Gedir; Bu dərd yanımdan keçib; Yaman gecikdim; Yoxdu; Ay Vətən;Yazılmayan qanunlar; Bakı-Moskvaqatarımda düşüncələr; İndi ölünə yaşa;Yaşayırəm; Dünyanın; Danış; Gedirsən; Gəldi; Deyirəm; Gedərəm sənnən; Qoşma; Olammaz; Çiçəklər; Bir qərib xatirə; necə şirindi; Heç demirsən; Bu könül sevgisidir; Ötrü; Yanmış adamam; Bir də; Mən bura hardansa azıb gəlmişəm; Gözümdən düşüb; Mənim təmizliyim günah sayıldı; Öldüm;

Günlərin; Sənin ucundan; Dünya qara geyinməz ha; Ürəyimdə; Çatışmır; Təklənən vaxtı; Elə ha deyirəm; Neynəyim indi; On lidir sənsizəm; Gəlmişəm səndən ötrü; Sən həsrətli şeirlər; Gəlim; Bağışlamazlar; Harda qaldınız; Var; Sənsiz; Niyə gəldi; Dolanım; Neynəyim; Sən demə; Qayıt; Qış oldum daha; Sənindi; Sevdim; Ay bulaq; O bir ömür idi; Çətin seversən; Əgər; Neynəyim; Yatar; Görən; Kədər; Gəl; Öldür mən; Zarafatyana; Məni; Qaçırsan; Yenə söyləyim; Bilmirəm; Ayrı; Təzədən; Vardı; Dolandı; Gözəlin dərdi; Nə qədər ürək eləyim; Səni; Nə yaxşı; İlk məhəbbətim; Sevmişəm; Niyə qaçaq düşmüşən; Qızlar, aranıda bir sevgilim var; Sağlar işində; Yağışlı gecələrdə; Təkcə sevgin qaldı; Bir görüş yeri var; Ürəyim istəyir səni; Hardan, necə keçdi bu vaxt, bu ömür; Hardasan sevdiiyim qız; İnanmır; Sürünür; Aydın, ey... sən gərək şair olaydın; Bahar gələndə; Sənin həsrətin; Ömrü; Ay Qüdrət; Yaz yağışı; Bir xatirə danışın; Payız; Yolum düşə; Şeir; Dərd dəliləri; Qalmışam indi; Beş aydı; Mənəm; Çəkmə; Özgə; Şair arvadı; Adəm balası; Hara aparım səni; Ağ atlı oğlan; Ürəyim; Mənim mükafatım; Ömür yaşadım; Zirəddin; Neynəyim; Çəkil qırağa; Qoqonmasa; Ay Musa; Məni ayılma; Tut ağaclarım; Mənə neylər; Tanrım; Hara çıxıb gedim; Qurban olum; Saxlayır; Gördüm; Heç; Köç; Deyiləm; Qopara bilmədim; Sonra; Kəsilib; Elə; Dağlara güvənir təbiət özü; Eşit mən; Puşkin meydanında; Hələ göz mən; Yeri var; Yük; Gəlmişəm a kəndim; Heykəltəraşın heykəli; Mənim iş paltarım; Böyüyən əl ağacı; Düşdü; Rus Məhəmmədəli; Niyə susursunuz; Əi, bir şeir oxu; Gəlməz; Dördlüklər; Mənə yad gəlir; Ana, atma mən; Keçir; Elə bil; Cütçü baba; Deyən olmadı; Çox-çox uzaqlardan baxarsan, ana; Ayırdın; Etiraf; Özgə; Deyirlər; Aydın Eloğlu; İsmayılıda.

2015

8. 60-a çatmış ömür: şeirlər və publisistika / Zirəddin Qafarlı; red. R. Hümətov.- Bakı. "Elm və Təhsil", 2015.- 225 s.

Kitabda şairin müxtəlif illərdə, xüsusilə də son illərdə yazdığı şeirlər toplanmışdır. Şeirlərin əsas mövzusu Vətənə sevgi, lirika, yurda, el-obaya məhəbbətdən ibarətdir. Kitaba həmçinin, tanınmış yazarların Zirəddin Qafarlıya həsr olunmuş şeirləri və haqqında yazılan publisistik yazılar da daxil edilmişdir.

Kitabın içindəkilər: Səmimiyyət, insansevərlik duyğuları (Ramiz Hümətov); İllər ötüb keçdikcə; Heç; Sənə; İsmayıl; Ölüncə; Səni

verənə şükür; Bir talesiz qadına; Payızda; Görmədim; Əllərim; Mənim deyil; Öylədim; Xəbərin varmı; Bahar gələndə; yaşadım; Getdim; Verdin; Yurdum; Böüründə üşüyürəm; Səpələr səni; Öz eşqimə çəpərəm; Hədə oldu; Dənizdə əsən külək; Qızlarıma məktub; Səni; Ay it balası; Eyləməsin; İki şeir; Dünya bələdan əl çəkmir; Məhəbbət Kazımovun xatirəsinə; Tutdu; Subaylıq; Ayrılma gəl; Məni; Gedərəm; Səni; Bir başdaşına yazılanlar; Ömürlük gələydin; Şaiq Vəliyə ağ; Tay-tuşlarımdan birinə; Gəlsəm; Bir sarı sim var; Gedər; Düşüncələrim; Darıxma; Özümə suallar; ...Mən də varıydım; Mansur qardaşım; Qorxuram; Doymasın; Hələ nə yaşın var; Nə gözəl çəkir; Bu torpağı qan tutub; Ağardın, saçım, ağardın; Qopara bilmədim; Düşdü; Gedənsən; Olsa; Qayıtdım; Elə; Yatar; Gəlmir; Dönərdi; Yolların; Görən; Bu gecə sən hardan könlümə düşdün; O bir ömür idi; Dönnəm; Nəyinə gərəyəm daha, nəyinə? Əgər; Gedirsən; Ay bizim elli; Hardasan, sevdiiyim qız; Özgə; Qurbanın olum; Dözərsənmi ona kimi; Kəndim; On doqquz yanvar-mənim ad günüm; Sonra; Dur gəl; Bütün cinayətlərə etiraz olaraq; Bir komamı yapınca; Yan belə; Vaxt; Hara tələsirsən; A dağlar; Xətir eyləyib; Yatammıram, soyuqdur; Təzədən; Qoşma; Göynəyir; Qalar; Bir nadan var; Göylərin yerlərənən günü; Ağırdı dost itkisi; Sən mənim nəyimi seviridin axı; Necə; Deyiləm mən; Gedib; Gerçək; Sovuşmaq olmur; Ömürdü məndən köçən; Baxırsan; Bir gün; Nəvəm İsmayıl; Ağlayır; Ayrılıqdı; Qaldı; Ürəkdi; Məniydin; Ağlayacaq; İsmayılıda: Zirəddin Qafarlıya həsr olunmuş şeirlər və haqqında yazılanlar: Bir qala qurubdu dövrənin hökmü (**Minayə Azaflı**); Yolun başı (**Barat Vüsal**); Sənin (**Rafiq Oday**); Gəl (**Gülnigar Rəhimli**); Qoyma gözəlləri könlü qubarlı (**Fəxrəddin Meydanlı**); Zirəddin (**Qənirə Mehdixanlı**); Bizi Zirəddin; Sənin (**Qəhrəman Tovuzlu**); Səni (**Asif Asiman**); Zirəddin Qafarlıya; Yaşa bu ürəklə (**Elmira Mahalqızı**); Yadına sal ver (**Kəramət Əmirli**); Zirəddin Qafarlıya (**Ələsgər Həsənlı**); Dağlara dağlara (**Mehdi Calal**); Zirəddin Qafarlıya (**Bəydadaş Cəfərli**); Ay Zirəddin Qafarlı (**İslam Sadıq**); Sadıq dostum, Zirəddin (**Xasay Cahangirov**); Öz yerində (**Mahmud Vəli**); "Zirəddin havasıdı" (**Yusif Günaydın**); Var-dövlət yiyəsi olanmasan da (**Vaqif İsaqoğlu**); Azaflıdan başlanan yol (**Vaqif Yusifli**); Görsələr də:- Gördüm, - deyən olmadı (**Mələhət Yusifqızı**); Ozan ruhlu Zirəddin Qafarlı (**Fəridə Hacıyeva**); Tələbə dostum haqqında (**Maşallah Məftun**); Ötən günlərdən bir neçə xatirə (**Nazim Əlioğlu**); Ömür qapısının 60-cı kilidini açmış; Zirəddin

Qafarlı fərqliliyi (**Hikmət Məlikzadə**).

2018

9. Yaşamağa gəlmişdim: şeirlər / Zirəddin Qafarlı; red. R. Hümmətov.- Bakı: Elm və Təhsil, 2018.- 176 s.

Kitabda müasir Azərbaycan poeziyasında öz dəsti-xətti ilə seçilən Zirəddin Qafarlının son illərdə yazdığı şeirlər və əvvəllər yazdığı bəzi nümunələr toplanmışdır. Şairin şeirlərinin əsas qayəsini Vətənə, doğma yurda, el-obaya məhəbbət, lirika təşkil edir. Həmçinin kitaba tanınmış yazarların Zirəddin Qafarlı yaradıcılığına həsr olunmuş bəzi publisistik yazılar da daxil edilmişdir.

Kitabın içindəkilər: Poetik yaddaşın işığında(**Vəsilə Əbilhəsənova**) ; Uşaqlıq illərinə qayıdanda; Varsa; Keçirsən; Təklük; Səndən sonra; Məni; Ömrün payız əhvalı; Ay ömrüm-günüm; Gedənlər; Nağıldı; Bilirəm; Yaşamağa gəlmişdim; Keçmədi; Yox olub gedəcəyəm; Mənim Türkün; Şəhid qardaşım; Səməd Vurğunun heykəli önündə; Səni deyib gəldim, Sumqayıt! Əllərim; Bir kosmonovta; Gəlirəm; Qızlar tənəklər; Xəzər haqqında; Dünyanın payız çağı; Ömürlük; Bilmirəm; Ay zalım; Azaflıda; Yusif Nəğməkar; Bilmirəm; Allaşdandı; Çanaqqalam; İlahi sevgi; Ömrüm; Gördüm; Necə göyçəkdi; Çat; Gəlmişəm; Düşmədi; Zeynəbin; Bu dəniz; Tez gəl; Ata qayıt; Qurban; Məndə; Ömrümdən; Ürəyimlə söhbət; Ay çoban əmi; Doğru; Yaşamaq; Tovuzda; Canım; Ay Ulduz xanım; İnsan olmayan yerdə; Mən niyə təkəm; Nazına bax; Onu; “Tüstü var, ocaq söndürər” Qəbrin üstündə; Əzəldən; Gedərəm sənnən; Ötrü; Aydın eloğlu; Aydın, ey... sən gərək şair olaydın; Qaldı; Əsrəf; Tanrım; Mənə neylər; Çətin seversən; O bir ömür idi; Sevdim; Sənindi; Qayıt; Neynəyim; Çatışmır; Günlərin; Ağlayır; Ay Vətən; Gedirsən; Çiçəklər; Gəlməz; Vətən torpağı; Dur gedək; Daha; Keçmir; Kimi; Lay-lay; Apardı; Gələrdi; Yaşamaq qorxusu; Bu torpağı qan tutub; Harda ləngiyirsən; Çatar; Ehtiyac; Ata laylası; Oynayır; Dərd; Gedirəm; Çıxa; Sənnən; Zəhranın ad gününə; Əvəzinə; Ürəyimdə; Harda qaldınız; Ürəyim; Mənmi, dünyamı; Gedərəm; Ürəkdi; Düşdü; Düşüncə; A qardaş qızı; Salamını yetirmişəm; Yüyürdüm arxanca; Dünyam; Xoşbəxt olasan; Mərhum Tamam bacıma; Bilmirəm; Səndən kim inciyər; Əzəldən: **Zirəddin Qafarlıya həsr olunmuş yazılar:** Dost sözü (**İmir Məmmədli**); Həyatını

poeziyasında yaşadan şair (**Kamil Məhərrəmoğlu**); Hərəyə bir baxt düşər (**Nisə Qədirova**); Zirəddin Qafarlının məhəbbət şeirlərinin vurğunuyam (**Nailə Əmiraslanqızı**).

Məcmuələrdə çap olunan əsərləri

1980

10. Oğluma: şeir / Zirəddin Qafarlı.- Azərbaycan. Poeziya almanaxı. 3.- Bakı: “Yazıçı”, 1980.- S. 264.

1981

11. Ay Vətən; Sənə elçi gəldi... : şeirlər / Zirəddin Qafarlı.- Çinar pöhrələri.- Bakı: “Yazıçı”, 1981.- S. 85-86.

1984

12. Payız düşüncələri: şeir / Zirəddin Qafarlı.- Azərbaycan. Poeziya almanaxı. 2.- Bakı: “Yazıçı”, 1984.- S. 193.

1985

13. Bağlandı qapısı bu dəyirmanın: şeir / Zirəddin Qafarlı.- Yaşıl budaqlar.- Bakı: “Gənclik”, 1985.- S. 60-62.

1991

14. Daha; Çatar: şeirlər / Zirəddin Qafarlı.-Azərbaycan. Poeziya almanaxı.5.- Bakı: “Yazıçı”, 1991.- S. 220-221.

1992

15. Bu da sınaq günüdür; Başdan bulanan su; Qopa bilmədim: şeirlər / Zirəddin Qafarlı.- Sahilsiz dəniz. Ədəbi almanax.- Bakı: Gənclik, 1992.- S. 55-56.

2001

16. Vətən; Bu xalqın şairi...;Bu gülmək nə vaxtdan yasaqdı bizə: şeirlər / Zirəddin Qafarlı.- Bu yurdun aşılmaz dağları qala. Ədəbi almanax.- Bakı: Yurd, 2001.- S. 71-73.

2003

17. Torpaq ağrısı; Neynəyim; Ömür yaşadım; Qalmışam indi: şeirlər / Zirəddin Qafarlı.- Bizdən sizə qalan sözdü. Ədəbi almanax.- Bakı: “Nurlan”, 2003.- S. 147-150.

2006

18. Ata laylası; Nigarın ad günü; Dur gedək; Gücüm çatmadı: şeirlər / Zirəddin Qafarlı.- Bizdən sizə qalan sözdü. İkinci almanax.- Bakı: Adiloğlu, 2006.- S.102-106.

19. Əlvida; Anamın dilindən: şeirlər / Zirəddin Qafarlı.- Ana! Ana! Ana!.Antologiya.- Bakı: Nurlan, 2006.- S.445-446.

2008

20. Ayrılıqdı; İlahi sevgi; Ömrüm; Çat; Gəlmişəm: şeirlər / Zirəddin Qafarlı.- Bizdən sizə qalan sözdü. Ədəbi almanax 5.- Sumqayıt. “Azəri”, 2008.- S. 109-113.

21. Səni axtara bilmirəm; İsaq-Musaq quşları; Deyiləm mən: şeirlər / Zirəddin Qafarlı.- Poeziya günü. Çağdaş Azərbaycan şairlərinin şeirləri.1.- Bakı: UniPrint, 2008.- S. 319-321.

2009

22. Küsmə; Başımı qatıram, oğlan: şeirlər / Zirəddin Qafarlı.- Poeziya günü. Çağdaş Azərbaycan şairlərinin şeirləri. 2.- Bakı: “Vektor” nəşriyyat evi, 2009.- S. 300-301.

Dövri mətbuatda çap olunan şeirləri

1977

23. Şair ürəyi /Zirəddin Qafarlı //Sosialist Sumqayıtı.- 1977.-17 dekabr.- S. 4.

1979

24. Anama / Zirəddin Qafarlı //Sosialist Sumqayıtı.- 1979.- 17 dekabr.- S. 4.

1980

25. Anam /Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.- 1980.- 26 yanvar.- S. 4.

26. Əsgər dostlarıma /Zirəddin Qafarlı//Sosialist Sumqayıtı.- 1980.- 22 mart.- S. 4.

27. Hamıdan qorudum səni /Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.- 1980.- 10 iyun.- S. 3.

1981

28. Bir axşama səyahət /Zirəddin Qafarlı//Sosialist Sumqayıtı.-1981.- 31oktyabr.- S. 3.

29. Bu gecə sən hardan könlümə düşdün / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.- 1981.- 4 iyul.- S. 3.

30. Kimsəzi qoymayın bu məzarları; Hanı çoban dostun, ay Əsgər əmi? / Zirəddin Qafarlı //Sosialist Sumqayıtı.- 1981.- 16 may.- S.3.

31. Yolum düşə...; Vaxtında çəkmişəm həsrətini də; Qalar; Adsız şeir / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 1981.- №8. Avqust.- S. 93-95.

1983

32. Vətən; Bu kəndin axşamları /Zirəddin Qafarlı// Azərbaycan.- 1983.- №5. Aprel.- S.90-91.

1984

33. Məhəbbət; Vətən qulluğuna gedirsən; Gəlmir / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.- 1984.- 2 iyun.- S. 4.

1985

34. Gör hara gəlmişəm ürək eləyib / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.- 1985.- 25 may.- S. 4.

35. Moskvada saz çalırdıq / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.- 1985.- 1 avqust.- S. 1.

1987

36. Anam / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan gəncləri.- 1987.- 15 avqust.- S. 4.

1988

37. Bir gümanın işığı...; Daha çəkinirəm...; Çətin seversən; Köç / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 1988.- №11.- Noyabr.- S. 33-34.

38. Eyləyib; Məni ərköyün böyütdün; Çatar / Zirəddin Qafarlı // Gənclik.- 1988.- №4.

39. Kimi; Sənə; Oynadır / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 1988.- № 9.- S. 53.

40. Seçə bilmirəm / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.- 1988.- 19 mart.- S. 4.

1989

41. Ayıq ol; Yiyəli söz; Qopara bilmədim / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 1989.- №12.- S.43

42. Başdan bulanan su...; Ölüm gözəlləşdi, Qaratel xala!; Çoxuydum, oğul bala! / Zirəddin Qafarlı // Gənclik.- 1989.- №11.- S.23.

43. Bu kəndin axşamları / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.- 1989.- 26 oktyabr.- S. 3.

44. Daha; Heç nə qazanmadım...; Bir gecə sahildə; Quş yuxusu / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 1989.- № 2.- S. 119-121.

1990

45. Bir ağız ağı...; Məni sevənləri gec tanımışam; Özgə; Qərrib yerdə yol azmışam; Mən kökdən düşmüşəm / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 1990.- №11.- S.155-157.

46. Hara ləngiyirsən?...; Dünya bizi eşitmir / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 1990.- №12.- Dekabr.- S.39-40.

47. Kəndim; Getdi / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.- 1990.- 22 dekabr.- S.3.

1991

48. Qoy keçsin dünya səndən...; Qızlar aranızda bir sevdiyim var; Sənin bir havan var / Zirəddin Qafarlı //168 saat.- 1991.- 22-28 noyabr.- S.7

49. Sənin bir havan var; Bu qara yellərin əsməyi kəsmir; Səndəki qeyrətdir ağırdan səni; İndi; Çatdı bu dünyanın axırı / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 1991.- №11-12.-Noyabr-dekabr.- S.123-126.

1992

50. Qoy keçsin dünya səndən...; Bu qara yellərin əsməyi kəsmir; Yadigar şeir / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 1992.- №9-10.-Avqust-sentyabr.- S.22-24.

51. Sənin bir havan var; Qızlar aranızda bir sevdiyim var / Zirəddin Qafarlı // Mərhəmət.- 1992.- №5-6.- S.34

1993

52. Ula, yalquzaq canavar; Ulu tanrı, bu dözümdən al məni...; Qaldı; Oynayır; Keçməyəm Qafarlı // Azərbaycan.- 1993.- №9-10.- S.26.

1994

53. Vətən torpağı; Adəm balası / Zirəddin Qafarlı // Sumqayıt.- 1994.- 26 fevral.- S.4.

1995

54. Uşaqlarımın nağıl payı; Bacarmadın sən; Deyil / Zirəddin Qafarlı // Sumqayıt.- 1995.- 1 iyul.- S.4.

1996

55. Neylədin onu; Eyləmişəm; Ay çoban oğlu / Zirəddin Qafarlı // Sumqayıt.- 1996.- 17 fevral.- S.4.

56. Yanında; Günlərin; Nə fayda / Zirəddin Qafarlı // Sumqayıt.- 1996.- 28 sentyabr.- S.3.

1997

57. Hərə öz dərdini bir cür ağlayır; Ömürşah müəllim; Ağlamışam / Zirəddin Qafarlı // Sumqayıt.- 1997.- 1 mart.

58. Sənə; Ey sufi İsmayıl / Zirəddin Qafarlı //168 saat.- 1997.- 23 aprel.- S.3.

1998

59. İsa İsmayılzadənin ölümünə / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 1998.- №12.- S.142-143.

60. Kimi; Sənə; Oynadır / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 1998.- №9.- S.53.

61. Uşaqlarımın nağıl payı / Zirəddin Qafarlı // Məslək.- 1998.- 12mart.- S.3.

2000

62. Dur gedək; Məni; Dəniz məhəbbəti; Tanrım; Neynəyərsən / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2000.- №2.- S.63-64.

63. Lay-lay; Qayıt; Niyə gəldi; Bu gülmək nə vaxtdan yasaqdı bizə şeirim; Ay Sənəm nənə / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2000.- №10.- S.72-74.

64. Olammaz; İmiş; Baxmır; Sənsiz; Mənəm; Sevmədin / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2000.- №11.- S.92-94.

2001

65. Hərə öz dərdini bir cür ağlayır; Ana; Oxşama; Nədir; Varsa / Zirəddin Qafarlı //Azərbaycan.-2001.-№11.- S.46-47.

66. Mənə neylər; Hara çıxıb gedim...; Torpaq ağrısı; Deyiləm; Tanrım bu oğullar daşlaşıb gedir; Keçir / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2001.- №4.- S.69-70.

67. Neynəyim; Qızlarıma; Qorxuram; Mənim mükafatım; Sənin ucundan / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2001.- №11.- S.22-23.

2002

68. Bu xalqın şairi; Getdin; Gedən deyiləm; Sənin ucundan; Ömür yaşadım / Zirəddin Qafarlı // Yeni Azərbaycan.- 2002.-15 mart.- S. -13.

69. Əyildim; Tanıdır; Doğulub; Söz; Hanı; Qoşma; Yazıqdır/ Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2002.- №7.- S.28-29.

70. Mən də bu dünyada söz ovcusuyam; Qalmışam indi; Etiraf; Söz; Səni; Gedər / Zirəddin Qafarlı // Yeni Azərbaycan.- 2002.-27 sentyabr.- S.13.

71. Təki; Etiraf; Gedər / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2002.- №12.- S.155.

2003

72. Ağrılı günlərim; Nə yazdı belə; Kimdir; Gücüm çatmadı; Neynəyim; Ömrüm / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.-2003.- №11.- S.61-4.

73. Qocalıram; Bu torpaq; Göz dağı; Hardasan axı..; Ürəyim; Xanəmirin kəndi haqqında şeir / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2003.- №12.- S. 84-86.

74. Sən demə; Musa Yaquba; Mənə; Ayılmır; Neynək; Gözlə / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.-2003.- №3.- S.35-38.

2004

75. Neyləyim / Zirəddin Qafarlı // Ədəbiyyat qəzeti.- 2004.- 2 aprel.- S.5.

2005

76. Allah / Zirəddin Qafarlı // Oğuz eli.- 2005.- may.- S.29.

77. Ay torpaq, köçün qurtarır...; Ağlar qaldı; Ay koroğlu; Ağlayacaq; Dərdin alım; Nələr çəkmədi; Bacılarımın; Mənha deyiləm; Dumanın / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2005.- №1.- S.132-135.

78. Bir nəğməm qalıb; Azadlıq; Vəsiyyət; Ana; Oxşama; Ağ atlı oğlan; Birdən dəniz oyanmaz / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2005.- №9.-S.72-73.

79. Mən ha deyiləm; Ay torpaq, köçün qurtarır; Dumanın; Bir də / Zirəddin Qafarlı // Sumqayıt.- 2005.- 26 yanvar.- S.4.

80. Yağışlı gecələrdə; Xətrin xoş olsun; Çağında; Məniydim; Ütüsüz günlərim / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2005.- №1.- S.50-53.

81. Yoxdu; Dumanın; Azaldı; Sevdim; Hardasan axı?; Keçir; Qurban; Səni / Zirəddin Qafarlı // Yeni Azərbaycan.- 2005.- 5 avqust.- S.11.

2006

82. Axı sən...; Gələrdi; Uşaq; Sevdim səndən sonra / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2006.- №10.- S.22-24.

83. Bacardım; Gələ; Qurban; Anamın qəbri üstündə; Azaldı; Yoxdu; Gəl sənə bir şeir oxuyum / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2006.- №1.- S.22-23.

84. Gedir; Küsmüşəm; Yoxdu; Gələ; Deyən olmadı; Bacardım; İmkan verin xeyirxahlığa / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2006.- №1.- S.46-49.

2007

85. Boylanır indi; Çətin; Gəlir; Gör neçə ildi? Gözüm önün də; Neyləyim indi / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2007.- №4.- S.66-69.

86. Hara aparım səni; Ürəkdi; Elə ha deyirəm...; Tale; Oyan gedək / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2007.- №5.- S.65-66.

87. Gözüm önündə / Zirəddin Qafarlı // Azad Azərbaycan.- 2007.- 6 may.- S.7.

2008

88. Babam; Səni axtara bilmirəm; Deyiləm mən; İsaq-musaq quşları; Solmazın solan çiçəkləri / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2008.- №16.- S.12 - 13.

89. Gerçək; Boylanır indi; Gedib; Hələ; Babam; Fəsillər, illər ötdü... / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2008.- №4(aprel).- S.49-51.

2009

90. Ömürdü məndən köçən; Sevirəm səni; Küsmə; Baxırsan; Yollarında; Bir gün; Soruşmaq olmur; Yanmaz; Başımı qatıram

oğlan; Olmaz; Həsərətəm; Tez-tez gəlin, qızlarım; Nəzakət xanıma; Nə dəydi xətrinə / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2009.- №1.- S.82-87.

91. Ömrümü; Üzməz; Ağırtdı dost itkisi...; Özüm düşdüm; Ölmü; Ölməmişdim; Göylərin yerlərə enən günü...; Ömür bayatıları; Bir nadan var; Gələnim olmaz...; Varam, yoxam mən... / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2009.- №8.- S.83-87.

92. Şeir / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2009.- 24 iyun.- S.14.

2010

93. Çağdaş klassika / Zirəddin Qafarlı // Ulu çinar.- 2010.- №5.- S.87.

94. Gəldi; Səni gözləyirəm; Dünya təmizlənilir; Qoşma; Dərdim / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2010.- 31 dekabr.- S.18.

95. Kimdən soruşum; Sevirəm axı; Baxmaz; Gəlməyəm; Baba; On ildir sənsizəm; Qonmasa; Yazığım gəlir; Çoxalsın / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2010.- №6.- S.51-54.

96. Kimdən soruşum; Sevirəm axı; Baxmaz; Gəlməyəm; Baba; On ildir sənsizəm; Qonmasa; Yazığım gəlir; Çoxalsın / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2010.- №6.- S.51-55.

97. Qurban sənə; Yatammıram, soyuqdur; Dur gəl; Təzədən; Gör necə boylanır...; Bütün cinayətlərə etiraz olaraq...; Göynəyir...; Aləməzər xanım; Sevir; Qalar; İndi mən; Ay Vaqif Mehdi / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2010.- №3.- S.15-18.

98. Yatammıram, soyuqdur... / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2010.- 12 mart.- S.13.

2011

99. Bir xatirə danışım / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2011.- 17-18 dekabr.- S.17.

100. Gəldi; Dünya təmizlənilir; Deyirəm; Gedərəm sənən...; Dərdim; Mənmi, dünyamı...; Keçib gedir...; Başına gəlsin; Səni gözləyirəm; Bir qərib xatirə... / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2011.- №3.- S.96-100.

101. Sən həsrətli şeirlər; Yaşadım nağılsayağı; Gəzdim; Ay Musa; Qaldı; Gəlmişəm səndən ötrü...; Alqış; Məni ayıltma / Zirəddin Qafarlı // Ulduz.- 2011.- №3.- S.42-44

2012

102. Tökülən dolmursa...; Yoxuymuş; Heç demirsən; Hələ nə yaşın var...; Bilmir; Aydın, ey... sən gərək şair olaydın; Yolların ömrü; Bir xatirə danışım; Bir candı vermişən; İsinmir; Yanmış adamam; Payız / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2012.- №3.- S.90-96.

2013

103. Danış; Heç; Yanmış adamam; İsmayıl; Ölüncə; Düşüncə; Səni verənə şükür...; Payızda; Payız; Görmədim; Əllərim; Ömrü; Mənim deyil; Xəbərin varmı; Mənə yad gəlir; Bahar gələndə / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2013.- №3.- S.46-52.

104. İllər ötüb keçdikcə; Heç; Yanmış adamam; Düşüncə; Görmədim; Mənim deyil; Mənə yad gəlir / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2013.- 6 iyul.- S.20.

105. Şaiq Vəliyə ağı / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2013.- 12-14 oktyabr.- S.20.

2014

106. Ayrılma gəl; Məni; Gedərəm; Səni; Bir başdaşına yazılanlar...; Ömürlük gələydin...; Şaiq Vəliyə ağı; Tay-tuşlarımdan birinə; Düşüncələrim; Darıxma; Özümə suallar...; ...Mən də varıydım; Mansur qardaşım; Qorxuram; Doymasın / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2014.- №3.- S.79-86.

107. Gedirəm / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2014.- 20 sentyabr.- S.19.

108. Tökülən dolmursa... / Zirəddin Qafarlı // Ədəbiyyat qəzeti.- 2014.- 23 may.- S.20.

109. Yaşadım / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2014.- 5 dekabr.- S.3.

110. Yaşadım / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2014.- 6-8 dekabr.- S.19.

2015

111. Bir xətirə danışın; Bilmir; Sənnən; Yolların ömrü; Yanmış adam / Zirəddin Qafarlı // Sumqayıt.- 2015.- 21 mart.- S.6.

112. Hara tələsirsən; A dağlar / Zirəddin Qafarlı // Dostluq məşəli.- 2015.- 19 yanvar .- S. 2.

113. Xətir eyləyib; Yatammıram, soyuqdur...; Təzədən; Qoşma / Zirəddin Qafarlı // Dostluq məşəli.- 2015.- 19 yanvar.- S. 12.

114. Nəvəm İsmayıla şeirlər / Zirəddin Qafarlı // Ədəbiyyat.-2015.- 19 sentyabr.- S.27.

115. Şeirlər / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2015.- 19-21 sentyabr.- S.23.

116. Yaşadım; Verdin; Böyründə üşüyürəm; Səpələr səni; Hədər oğlu; Eyləməsin; Məhəbbət Kazımovun xətirəsinə; Dənizdən əsən küləklər / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2015.- №1.- S.122-126.

2016

117. Düşmədi / Zirəddin Qafarlı // Ədəbiyyat.- 2016.- 21 may.- S.18.

118. Görmədim / Zirəddin Qafarlı // Ədəbiyyat.- 2016.- 20 fevral.- S.21.

119. Nəvəm İsmayıla; Ayrılıqdı; Bilmirəm; Allahdandı; Çanaqqalam; İlahi sevgi; Ömrüm; Gördüm; Necə göyçəkdi...; Çat; Gəlmişəm / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2016.- №3.- S.151-156.

120. Payız / Zirəddin Qafarlı // Ədəbiyyat.- 2016.- 17 dekabr.- S.14.

121. Şeirlər / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2016.- 18-20 iyun.- S.22.

2017

122. Ayrılıqdı; İlahi sevgi / Zirəddin Qafarlı // Sumqayıt.- 2017.- 19 mart.- S.122-126.

123. Bu dəniz / Zirəddin Qafarlı // Azərbaycan.- 2017.-№5.- S.146-149.

124. Doğru / Zirəddin Qafarlı // Kaspi.- 2017.- 9-11 dekabr.- S.23.

125. Uşaqılıq illərinə qayıdanda / Zirəddin Qafarlı // Ədəbiyyat.- 2017.- 18mart.- S.29.

2018

126. Doğru / Zirəddin Qafarlı // Ədəbiyyat.- 2018.- 4 avqust.- S.8.

127. Uşaqılıq illərinə qayıdanda...; Varsa; Səndən sonra; Məni; Ömrün payız əhvalı; Gedənlər; Nağıldı...; Bilirəm; Yasamağa gəlmişdim; Mənim Türküm / Zirəddin Qafarlı //Azərbaycan.- 2018.-№4.- S.156-160.

2019

128. Doğru; Yaşamaq; Tovuzda; Canım; Mən niyə təkəm...; Onu; Tüstü var ocaq söndürər / Zirəddin Qafarlı //Azərbaycan.-2019.- № 6.- 105-108.

Dövri mətbuatda çap olunan ədəbi-tənqidi qeydləri, məqalələri

1989

129. Ürəkdən gəlməyənlər: Redaksiyanın şeir poçtuna daxil olan gənc yazarların şeirləri haqqında / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.- 1989.- 20 iyun- S.3.

130. “Ocaq yeri”: Şair Rafiq Yusifoğlunun “Ocaq yeri” kitabı haqqında / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.-1989.- 6 iyul.- S.3.

1994

131. Sənsiz olanda: Əli Rafiqin şeirləri haqqında / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.-1994.- 20 yanvar.- S.4.

2004

132. Sözün səsi: Gülbala Mehdiinin “Göydən yerə məktub” kitabı haqqında / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.-2004.- 1 may.- S.3.

2005

133. Söz ağrısı:Xanəmir Məmmədoğlunun “Xatirələr saxlar məni” kitabı haqqında / Zirəddin Qafarlı // Sosialist Sumqayıtı.-2005.- 19 noyabr.-S.4.

2011

134. Sözün səsi: Gülbala Mehdiinin “Göydən yerə məktub” kitabı haqqında / Zirəddin Qafarlı // Sahilsiz dəniz.- 2004.- №3.- S.30-31.

Zirəddin Qafarlı haqqında

Kitablarda

2004

135. Əhmədov, T. XX əsr Azərbaycan yazıçıları: ensiklopedik məlumat kitabı / T. Əhmədov; nəşir: H. İ. Allahverdi; Red.: N. Rüstəmli.- Bakı: Nurlan, 2004.- 984 s.

Ensiklopedik məlumat toplusuna XX əsr Azərbaycan yazarları ilə yanaşı Zirəddin Qafarlının da həyat və yaradıcılığı haqqında bibliografik öçerk daxil edilib (959).

2019

136. Yusifli, V. Sumqayıtda ədəbi həyat /Vaqif Yusifli; red.İ. Həbibbəyli. Bakı: “CBS-PP”, 2019.- S.328.

Kitabda Zirəddin Qafarlının həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verilmişdir (85-91).

Dövri mətbuatda

1990

137. İlyash, İ. Dünya ilə üz-üzə: Şair Zirəddin Qafarlının eyni adlı şeirlər kitabı haqqında / İbrahim İlyash // Sosialist Sumqayıtı.- 1990.- 15 may.- S.2.

1993

138. Yusifoğlu, R. Dərdlə yoğrulan poeziya: Şair Zirəddin Qafarlının “Haqdan gələn ağrılar” kitabı haqqında / Rafiq Yusifoğlu // Sumqayıt.- 1993.- 9 oktyabr.- S.4.

1995

139. Bir ömür nağılı: Şair Zirəddin Qafarlı haqqında // Sumqayıt.- 1995.- 1 iyul.- S.4.

2002

140. Yusifoğlu, S. Dünya bu gedişlə çox gedə bilməz: Zirəddin Qafarlının “Səni gözləyirəm” kitabı haqqında / Sabir Yusifoğlu // Sumqayıt. 2002. 29 iyun.- S.7.

2005

Zirəddin Qafarlı – 50

141. Sadıq, İ. Yolun yarısına çatmaqda: Zirəddin Qafarlının 50 yaşı münasibətilə yazı / İslam Sadıq // Azərbaycan.- 2005. -№1.-S. 136-138.

2008

142. Aslanoglu, Ə. Ömür poeziyası: Zirəddin Qafarlının “Hardasan, ömrüm-günüm şeirlər” şeirlər toplusu haqqında / Ə. Aslanoglu // Ulduz.- 2008.-№9.- S. 54-55.

2009

143. Axundova, C. Həmyerlimizin yeni kitabının təqdimatı: Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin “Natəvan” klubunda Sumqayıt şəhər Mədəniyyət və Turizm İdarəsinin təşkilatçılığı ilə şair Zirəddin Qafarlının “Hardasan

ömrüm-günüm” adlı yeni kitabının təqdimatı haqqında / Ceyran Axundova // Sumqayıt.- 2009.- 18 mart.- S.7.

144. Barat, V. Adını çağırıram, yaxud məhəbbətin köhnə ünvanı / Vüsal Barat // Kaspi.- 2009.- 24 iyun.-S.14.

145. Paşa. Ülviyyət soraqlı poeziya: Yazıçılar Birliyində şair Zirəddin Qafarlının yeni kitabının təqdimatı olub / Paşa // 525-ci qəzet.- 2009.- 18 mart.- S.7.

146. Yusifli, V. Ünvan: Sumqayıt; Şair Zirəddin Qafarlının yaradıcılığı haqqında / Vaqif Yusifli // Ulduz.-2009.-№10.- oktyabr.- S. 35-36.

2010

Zirəddin Qafarlı- 55

147. Nəcəfxanlı, Ə. Sözü xiridari: Şair Zirəddin Qafarlının “Üzümə dayanan ürəyim” adlı şeirlər kitabı haqqında / Əli Nəcəfxanlı // Sumqayıt.- 2010.- 30 yanvar.- S.3.

148. Sərvi, S. Bu dünyanın yolları ...: Zirəddin Qafarlı 55 yaşına söz sovgası / Südəbə Sərvi // Kaspi.-2010.-15 yanvar.-S.14.

149. Sərvi, S. Hara tələsirsən ay ömür ...: Zirəddin Qafarlının poeziyası haqqında ürəkdən gələn sözlər / Südəbə Sərvi // 525-ci qəzet.-2010.-19 yanvar.-S.8.

150. Vəli, M., Hümmətov, R. Qoşa "5" in mübarək əziz dost Zirəddin Qafarlı-55 / M.Vəli., R.Hümmətov // Məslək.- 2010.- mart-aprel.-S.35.

2012

151. Yusifli, Vaqif. Bu, Zirəddin Qafarlıdır ...: Şair Zirəddin Qafarlı haqqında / Vaqif Yusifli // Ədalət.- 2012.- 3 mart.- S.19.

2015

Zirəddin Qafarlı – 60

152. Aslanoglu, Ə. Ömür poeziyası: Şair Zirəddin Qafarlının “Hardasan, ömrüm-günüm” kitabı haqqında / Əli Aslanoglu // Ulduz.-2008.- S.54-55.

153. Əlioğlu, N. Ötən günlərdən bir neçə xatirə: Şair Zirəddin Qafarlı haqqında xatirələr / Nazim Əlioğlu // Dostluq məşəli.- 2015.-19 yanvar.- S.8.

154. Gültac, N. Bu gecə sən hardan könlümə düşdün: Şair Zirəddin Qafarlı haqqında / Nazilə Gültac // Dostluq məşəli.-2015.- 19 yanvar.- S.5.

155. Hacıyeva, F. Ozan ruhlu Zirəddin Qafarlı: Şair Zirəddin Qafarlı haqqında / Fəridə Hacıyeva // Dostluq məşəli.- 2015.- 19 yanvar.- S.4.

156. Məftun, M. Tələbə dostum haqqında: Şair Zirəddin Qafarlının yaradıcılığı haqqında /Maşallah Məftun // Dostluq məşəli.-2015.-19 yanvar.- S.7.

157. Məlikzadə, H. Ömür qapısının 60-cı kilidini açmış Zirəddin Qafarlı fərqliliyi: Şair Zirəddin Qafarlının yaradıcılığı haqqında / Hikmət Məlikzadə // Dostluq məşəli.- 2015.- 19 yanvar.- S.10.

158. Yusifli, V. Azaflıdan başlanan yol... : Zirəddin Qafarlının 60 yaşına / Vaqif Yusifli // Ədalət.-2015.-16 yanvar.- S.7.

159. Yusifli, V. Fəsilər, illər ötdü... : Zirəddin Qafarlının 60 yaşına / Vaqif Yusifli // Kaspi.-2015.-17-19 yanvar.- S.14.

160. Yusifli, V. Azaflıdan başlanan yol...: Sair Zirəddin Qafarlının 60 yaşına / Vaqif Yusifli // Dostluq məşəli.- 2015.-19 yanvar.- S.10.

161. Yusifqızı, M. Görsələr də: - Gördüm, - deyən olmadı: Şair Zirəddin Qafarlının yaradıcılığı haqqında / Mələhət Yusifqızı // Dostluq məşəli.- 2015.- 19 yanvar.- S.13.

162. Zirəddin Qafarlı – 60 : (İstedadlı şair, müasir Azərbaycan poeziyasında özünəməxsus yeri və dəsti xətti olan Zirəddin Qafarlının 60 illiyinə həsr edilir) **Şair dostum Zirəddin Qafarlıya** (Asif Asiman); **Zirəddin Qafarlıya** (Ələsgər Həsənlı); **Zirəddin** (Qənirə Mehdixanlı); **Zirəddin Qafarlıya** (Elmira Mahalqızı); **Qoyma gözəlləri könlü qubarlı** (Fəxrəddin Meydanlı); **Sənin** (Rəfiq Oday); **Gəl** (Gülnigar Rəhimli); **Şair dostum Zirəddin Qafarlıya** (Qəhrəman Tovuzlu); **Şair dostum Zirəddin Qafarlıya**(Mahmud Vəli); **Yolun başı** (Barat Vüsal); **Şeir** (Minayə Azaflı) // Dostluq məşəli.- 2015.-19 yanvar.- S.6-12.

Digər xarici dillərdə

İmiş; S: şiirlər / Zireddin Gafarlı // Kultura Sanat Folklor Dergisi.- 2010.- № 609.- Avqust.- S.23.

Zirəddin Qafarlı haqqında İnternet səhifələrində

<https://www.artkaspi.az/az/olmur-axi-ondan-kusub-yasamaq-zireddin-qafarlinin-seirleri/#.YGF3yIUzbIU>

<https://www.artkaspi.az/az/reyimi-ellere-salmisam-senden-sonra-zireddin-qafarlinin-seirleri/#.YGF4TFUzbIU>

<http://anl.az/down/meqale/adalet/2015/yanvar/414519.htm>

<http://www.anl.az/down/meqale/525/2010/yanvar/103883.htm>

<https://manera.az/edebiyat/5715-sonmez-canimizda-yashamaq-eshqi-sheirler.html>

<http://kultur.az/?p=11390>

<https://www.youtube.com/watch?v=BzagGVZ19OY>

<https://dilimizvarligimiz.az/zir%C9%99ddin-qafarlı-bu-omru-payt%C9%99ki-bolub-yasadım/>

<http://djb.az/gundem/19093-zirvd-olan-air.html>

<https://ovqat.com/manset2/6328-zirddin-qafarlı.html>

<https://www.adalet.az/w3768/3768>

<http://qrb.az/?p=2471>

<https://azertag.az/xeber/Yagisli-gecelerde-kitabının-İmza-günü-keçirilmişdir-192485>

<https://xeberle.com/%C6%8Fd%C9%99biyyat/52696-sumqayitda-yashamaga-gelmishdim-fotolar.html>

<https://sumqayitxeber.com/sumqayitda-uzume-dayanan-ureyim-seirler-kitabının-teqdimat-merasimi-keçirilib/>

<http://hafta.az/yasamaga-gelmishdim-kitabının-isiginda-227401-xeber.html>

<https://medeniyyet.az/page/news/100/Hardasan-omrum-gunum.html>

<http://sumgait.cls.az/more/text/72717>

<http://dunyatv.az/ana-sehife/51804-sumqayitda-zireddin-qafarlinin-yashamaga-gelmishemadli-kitabının-teqdimati-keçirildi-video-24112018.html>

KÖMƏKÇİ GÖSTƏRİCİLƏR

Zirəddin Qafarlının əsərlərinin əlifba göstəricisi

Bu yoldan keçən atlı 4
 Dünyayla üz-üzə 1
 Haqdan gələn ağrılar 2
 Hardasan, ömrüm-günüm 5
 Səni gözləyirəm 3
 Üzümə dayanan ürəyim 6
 Yağışlı gecələrdə 7
 Yaşamağa gəlmişdim 9
 60-a çatmış ömür 8

Məcmuələrdə çap olunan əsərlərinin əlifba göstəricisi

Anamın dilindən 19
 Ata laylası 18
 Ay Vətən 11
 Ayrılıqdı 20
 Bağlandı qapısı bu dəyirmanın 13
 Başdan bulanan su 15
 Başımı qatıram, oğlan 22
 Bu da sınaq günüdür 15
 Bu gülmək nə vaxtdan yasaqdı bizə 16
 Bu xalqın şairi 16
 Çat 20
 Çatar 14
 Daha 14
 Deyiləm mən 21
 Dur gedək 18
 Əlvida 19
 Gəlmişəm 20
 Gücüm çatmadı 18
 İlahi sevgi 20
 İsaq-Musaq quşları 21
 Küsmə 22
 Qalmışam indi 17
 Qopa bilmədim 15
 Neynəyim 17

Nigarın ad günü 18
 Oğluma 10
 Ömrüm 20
 Ömür yaşadım 17
 Payız düşüncələri 12
 Sənə elçi gəldi 11
 Səni axtara bilmirəm 21
 Torpaq ağrısı 17
 Vətən 16

Dövri mətbuatda çap olunan şeirlərinin əlifba göstəricisi

A dağlar 112
 Adəm balası 53
 Adsız şeir 31
 Ağ atlı oğlan 78
 Ağırdı dost itkisi 91
 Ağlamışam 57
 Ağlar qaldı 77
 Ağlayacaq 77
 Ağrılı günlərim 72
 Axı sən 82
 Aləməzər xanım 97
 Alqış 101
 Allah 76
 Allahdandı 119
 Ana 65, 78
 Anam 25, 36
 Anama 24
 Anamın qəbri üstündə 83
 Ay çoban oğlu 55
 Ay koroğlu 77
 Ay Musa 101
 Ay Sənəm nənə 63
 Ay torpaq, köçün qurtarır 77, 79
 Ay Vaqif Mehdi 97
 Aydın, ey... sən gərək şair olaydın 102
 Ayıq ol 41
 Ayılmır 74
 Ayrılıqdı 119, 122

Ayrılma gəl 106
 Azadlıq 78
 Azaldı 81, 83
 Baba 95, 96
 Babam 88, 89
 Bacardım 83, 84
 Bacarmadın sən 54
 Bacılarımın 77
 Bahar gələndə 103
 Baxırsan 90
 Baxmaz 95, 96
 Baxmır 64
 Başdan bulanan su 42
 Başımı qatıram oğlan 90
 Başına gəlsin 100
 Bilirəm 127
 Bilmir 102, 111
 Bilmirəm 119
 Bir ağız ağı 45
 Bir axşama səyahət 28
 Bir başdaşına yazılanlar 106
 Bir candı vermişən 102
 Bir də 79
 Bir gecə sahildə 44
 Bir gümanın işığı 37
 Bir gün 90
 Bir xatirə danışım 99
 Bir xatirə danışın 102, 111
 Bir qərib xatirə 100
 Bir nadan var 91
 Bir nəğməm qalib 78
 Birdən dəniz oyanmaz 78
 Boylanır indi 85, 89
 Böyründə üşüyürəm 116
 Bu dəniz 123
 Bu gecə sən hardan könlümə düşdün 29
 Bu gülmək nə vaxtdan yasaqdı bizə şeirim 63
 Bu xalqın şairi 68
 Bu kəndin axşamları 32, 43

Bu qara yellərin əsməyi kəsmir 49, 50
 Bu torpaq 73
 Bütün cinayətlərə etiraz olaraq 97
 Canım 128
 Çağdaş klassika 93
 Çağında 80
 Çanaqqalam 119
 Çat 119
 Çatar 38
 Çatdı bu dünyanın axırı 49
 Çətin 85
 Çətin seversən 37
 Çoxalsın 95, 96
 Çoxuydum, oğul bala 42
 Daha 44
 Daha çəkinirəm 37
 Danış 103
 Darıxma 106
 Deyən olmadı 84
 Deyil 54
 Deyiləm 66
 Deyiləm mən 88
 Deyirəm 100
 Dəniz məhəbbəti 62
 Dənizdən əsən küləklər 116
 Dərdim 94, 100
 Dərdin alım 77
 Doğru 124, 126, 128
 Doğulub 69
 Doymasın 106
 Dumanın 77, 79, 81
 Dur gedək 62
 Dur gəl 97
 Dünya bizi eşitmir 46
 Dünya təmizlənilir 94, 100
 Düşmədi 117
 Düşüncə 103, 104
 Düşüncələrim 106
 Elə ha deyirəm 86

Etiraf 70, 71
 Ey sufi İsmayıl 58
 Eyləməsin 116
 Eyləmişəm 55
 Eyləyib 38
 Əllərim 103
 Əsgər dostlarıma 26
 Əyildim 69
 Fəsillər, illər ötdü 89
 Gedən deyiləm 68
 Gedənlər 127
 Gedər 70, 71
 Gedərəm 106
 Gedərəm sənən 100
 Gedib 89
 Gedir 84
 Gedirəm 107
 Gerçək 89
 Getdi 47
 Getdin 68
 Gəl sənə bir şeir oxuyum 83
 Gəldi 94, 100
 Gələ 83, 84
 Gələnim olmaz 91
 Gələrdi 82
 Gəlir 85
 Gəlmərəm 95, 96
 Gəlmir 33
 Gəlmişəm 119
 Gəlmişəm səndən ötrü 101
 Gəzdim 101
 Gör hara gəlmişəm ürək eləyib 34
 Gör necə boylanır 97
 Gör neçə ildi? 85
 Gördüm 119
 Görmədim 103, 104, 118
 Göylərin yerlərə enən günü 91
 Göynəyir 97
 Göz dağı 73

Gözlə 74
 Gözüm önün də 85, 87
 Gücüm çatmadı 72
 Günlərin 56
 Hamıdan qorudum səni 27
 Hanı 69
 Hanı çoban dostun, ay Əsgər əmi? 30
 Hara aparım səni 86
 Hara çıxıb gedim 66
 Hara ləngiyirsən? 46
 Hara tələsirsən 112
 Hardasan axı 73, 81
 Heç 103, 104
 Heç demirsən 102
 Heç nə qazanmadım 44
 Hədən oğlu 116
 Hələ 89
 Hələ nə yaşın var 102
 Hərə öz dərdini bir cür ağlayır 57, 65
 Həsəratəm 90
 Xanəmirin kəndi haqqında şeir 73
 Xəbərin varmı 103
 Xətir eyləyib 113
 Xətrin xoş olsun 80
 İlahi sevgi 119, 122
 İlahi sevgi 122
 İllər ötüb keçdikcə 104
 İmiş 64
 İmkan verin xeyirxahlığa 84
 İndi 49
 İndi mən 97
 İsa İsmayılzadənin ölümünə 59
 İsaq-musaq quşları 88
 İsinmir 102
 İsmayıl 103
 Keçib gedir 100
 Keçir 66, 81
 Keçməyəm 52
 Kəndim 47

Kimdən soruşum 95, 96
 Kimdir 72
 Kimi 39, 60
 Kimsəz qoymayın bu məzarları 30
 Köç 37
 Küsmə 90
 Küsmüşəm 84
 Qalar 31, 97
 Qaldı 52, 101
 Qalmışam indi 70
 Qaratel xala 42
 Qayıt 63
 Qərib yerdə yol azmışam 45
 Qızlar aranızda bir sevdiiyim var 48, 51
 Qızlarıma 67
 Qocalıram 73
 Qonmasa 95, 96
 Qopara bilmədim 41
 Qorxuram 67, 106
 Qoşma 113
 Qoşma 69, 94
 Qoy keçsin dünya səndən 48, 50
 Qurban 81, 83
 Qurban sənə 97
 Quş yuxusu 44
 Lay-lay 63
 Mansur qardaşım 106
 Məhəbbət 33
 Məhəbbət Kazımovun xatirəsinə 116
 Mən də bu dünyada söz ovcusuyam 70
 Mən də varıydım 106
 Mən ha deyiləm 79
 Mən kökdən düşmüşəm 45
 Mən niyə təkəm 128
 Mənə 74
 Mənə neylər 66
 Mənə yad gəlir 103, 104
 Mənəm 64
 Mənha deyiləm 77

Məni 62, 106, 127
 Məni ayıltma 101
 Məni ərköyün böyütdün 38
 Məni sevnələri gec tanımışam 45
 Mənim deyil 103, 104
 Mənim mükafatım 67
 Mənim Türküm 127
 Məniydim 80
 Mənmi, dünyamı 100
 Moskvada saz çalırıdım 35
 Musa Yaquba 74
 Nağıldı 127
 Necə göyçəkdi 119
 Neylədin onu 55
 Neyləyim 75
 Neyləyim indi 85
 Neynək 74
 Neynəyərsən 62
 Neynəyim 67, 72
 Nə dəydi xətrinə 90
 Nə fayda 56
 Nə yazdı belə 72
 Nədir 65
 Nələr çəkmədi 77
 Nəvəm İsmayıl 119
 Nəvəm İsmayıl şeirilər 114
 Nəzakət xanıma 90
 Niyə gəldi 63
 Oxşama 65, 78
 Olammaz 64
 Olmaz 90
 On ildir sənsizəm 95, 96
 Onu 128
 Oyan gedək 86
 Oynadır 39, 60
 Oynayır 52
 Ölməmişdim 91
 Ölmü 91
 Ölüm gözəlləşdi 42

Ölüncə 103
 Ömrü 103
 Ömrüm 72, 119
 Ömrümü 91
 Ömrün payız əhvalı 127
 Ömür bayatıları 91
 Ömür yaşadım 68
 Ömürdü məndən köçən 90
 Ömürlük gələydin 106
 Ömürşah müəllim 57
 Özgə 45
 Özüm düşdüm 91
 Özümə suallar 106
 Payız 102, 103, 120
 Payızda 103
 Seçə bilmirəm 40
 Sevdim 81
 Sevdim səndən sonr 82
 Sevir 97
 Sevirəm axı 95, 96
 Sevirəm səni 90
 Sevmədin 64
 Sən demə 74
 Sən həsrətli şeirlər 101
 Səndəki qeyrətdir ağrıdan səni 49
 Səndən sonra 127
 Sənə 39, 58, 60
 Səni 70, 81, 106
 Səni axtara bilmirəm 88
 Səni gözləyirəm 94, 100
 Səni verənə şükür 103
 Sənin bir havan var 48, 49, 51
 Sənin ucundan 67, 68
 Sənnən 111
 Sənsiz 64
 Səpələr səni 116
 Solmazın solan çiçəkləri 88
 Soruşmaq olmur 90
 Söz 69, 70

Şaiq Vəliyə ağı 105, 106
 Şair ürəyi 23
 Şeir 92
 Şeirlər 115, 121
 Tale 86
 Tanıdır 69
 Tanrım 62
 Tanrım bu oğullar daşlaşıb gedir 66
 Tay-tuşlarımdan birinə 106
 Tez-tez gəlin, qızlarım 90
 Təki 71
 Təzədən 97, 113
 Torpaq ağrısı 66
 Tovuzda 128
 Tökülən dolmursa 102, 108
 Tüstü var ocaq söndürər 128
 Ula, yalquzaq canavar 52
 Ulu tanrı, bu dözümdən al məni 52
 Uşaq 82
 Uşaqlarımın nağıl payı 54, 61
 Uşaqılıq illərinə qayıdanda 125, 127
 Ürəkdi 86
 Ürəyim 73
 Ütüsüz günlərim 80
 Üzməz 91
 Vaxtında çəkmişəm həsrətini də 31
 Varam, yoxam mən 91
 Varsa 65, 127
 Verdin 116
 Vəsiyyət 78
 Vətən 32
 Vətən qulluğuna gedirsən 33
 Vətən torpağı 53
 Yadigar şeir 50
 Yağışlı gecələrdə 80
 Yanında 56
 Yanmaz 90
 Yanmış adam 111
 Yanmış adamam 102, 103, 104

Yasamağa gəlmişdim 127
 Yaşadım 109, 110, 116
 Yaşadım nağılsayağı 101
 Yaşamaq 128
 Yatammıram, soyuqdur 113
 Yatammıram, soyuqdur 97, 98
 Yazgım gəlir 95, 96
 Yazıqdır 69
 Yiyəli söz 41
 Yoxdu 81, 83, 84
 Yoxuymuş 102
 Yolların ömrü 102, 111
 Yollarında 90
 Yolum düşə 31

Ədəbi-tənqidi qeydləri, məqalələrinin əlifba göstəricisi

Dövri mətbuatda

Ocaq yeri 130
 Sənsiz olanda 131
 Söz ağrısı 133
 Sözüün səsi 132, 134
 Ürəkdən gəlməyənlər 129

***Zirəddin Qafarlı haqqında yazan müəlliflərin
əlifba göstəricisi***

Kitablarda

Əhmədov, T. 135
 Yusifli, V. 136

Dövri mətbuatda

Axundova, C. 143
 Asiman, A. 162
 Aslanoglu, Ə. 142, 152
 Azaflı, M. 162
 Barat, V. 144, 162
 Əlioğlu, N. 153
 Gültac, N. 154

Hacıyeva, F. 155
 Həsənlı, Ə. 162
 Hümmeəov, R. 150
 İlyaslı, İ. 137
 Mahalqızı, E. 162
 Meydanlı, F. 162
 Məftun, M. 156
 Məlikzadə, H. 157
 Nəcəfxanlı, Ə. 147
 Oday, R. 162
 Paşa 145
 Rəhimli, G. 162
 Sadıq, İ. 141
 Sərvi, S. 148, 149
 Tovuzlu, Q. 162
 Vəli, M. 150, 162
 Yusifqızı, M. 161
 Yusifli, V. 146, 151, 158, 159, 160
 Yusifoğlu, R. 138, 140

***Zirəddin Qafarlı haqqında yazılan əsərlərin
əlifba göstəricisi***

Dövri mətbuatda

Adını çağırıram, yaxud məhəbbətin köhnə ünvanı 144
 Azaflıdan başlanan yol 158, 160
 Bir ömür nağılı 139
 Bu dünyanın yolları 148
 Bu gecə sən hardan könlümə düşdün 154
 Bu, Zirəddin Qafarlıdır 151
 Dərdlə yoğrulan poeziya 138
 Dünya bu gedişlə çox gedə bilməz 140
 Dünya ilə üz-üzə 137
 Fəsillər, illər ötdü 159
 Hara tələsirsən ay ömür 149
 Həmyerlimizin yeni kitabının təqdimatı 143
 Qoşa "5" in mübarək əziz dost Zirəddin Qafarlı-55 150
 Ozan ruhlu Zirəddin Qafarlı 155
 Ömür qapısının 60-cı kilidini açmış Zirəddin Qafarlı fərqliliyi 157

Ömür poeziyası	142, 152
Ötən günlərdən bir neçə xatirə	153
Sözün xiridari	147
Tələbə dostum haqqında	156
Ülviyyət soraqlı poeziya	145
Ünvan	146
Yolun yarısına çathaçatda	141
Görsələr də: - Gördüm, - deyən olmadı	161
Zirəddin Qafarlı – 60	162
Şair dostum Zirəddin Qafarlıya	162
Zirəddin Qafarlıya	162
Qoyma gözəlləri könlü qubarlı	162
Sənin	162
Gəl	162
Yolun başı	162

MÜNDƏRİCAT

Tərtibçidən	2
Zirəddin Qafarlının həyat və yaradıcılığı	3
Həyat və yaradıcılığının tarixi xronologiyası	5
Görkəmli şəxslərin Zirəddin Qafarlı haqqında	6
Zirəddin Qafarlı poeziyasından seçmələr	8
Şeirdən fəlsəfəyə gedən şair	10
Vətən dərini çəkə-çəkə azaldan şair	13
Poetik yaddaşın işığında	20
Başındakı nə havadır	29
Zirəddin Qafarlının əsərləri	32
Məcmuələrdə çap olunan əsərləri	44
Dövri mətbuatda çap olunan şeirləri	46
Dövri mətbuatda çap olunan ədəbi-tənqidi qeydləri, məqalələri	56
Zirəddin Qafarlı haqqında	57
Kitablarda	57
Dövri mətbuatda	58
Digər xarici dillərdə	61
Zirəddin Qafarlı haqqında İnternet səhifələrində	62
KÖMƏKÇİ GÖSTƏRİCİLƏR	64
Zirəddin Qafarlının əsərlərinin əlifba göstəricisi	64
Kitablarının əlifba göstəricisi	64
Məcmuələrdə çap olunan əsərlərinin əlifba göstəricisi	64
Dövri mətbuatda çap olunan şeirlərinin əlifba göstəricisi	65
Ədəbi-tənqidi qeydləri, məqalələrinin əlifba göstəricisi	74
Zirəddin Qafarlı haqqında yazan müəlliflərin əlifba göstəricisi	74
Kitablarda	74
Dövri mətbuatda	74
Zirəddin Qafarlı haqqında yazılan əsərlərin əlifba göstəricisi	75
Dövri mətbuatda	75

Zirəddin Qafarlı

(Zirəddin Əhməd oğlu Qafarlı)

Bibliografik göstərici